

“เรามุ่งสร้างวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้สามารถใช้ทุนและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ด้วยการจัดการข้อมูลชุมชนในหลากหลายด้าน ซึ่งถือเป็น ‘แก่น’ และ ‘กลไก’ สำคัญ ในการเอาพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา อันเป็นหนทางเดียวที่จะสามารถพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ภายใต้อัตลักษณ์และตัวตนของชุมชน”

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

พลเมือง ผู้ออกแบบบ้านหม้อ

สุทธิโชค จรรย์ราษฎร์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สุทธิโชค จรรย์ราษฎร์.

พลเมือง ผู้ออกแบบบ้านหม้อ.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559.
96 หน้า.

1. เพชรบุรี--ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว. 2. เพชรบุรี--ความเป็นอยู่และประเพณี. I. ชื่อเรื่อง.

915.937

ISBN 978-616-393-063-7

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-616-393-063-7

พิมพ์ครั้งที่ 1

กันยายน 2559

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เสงบุญพันธ์

ธีรศักดิ์ พานิชวิทย์

บรรณาธิการ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

กองบรรณาธิการ

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

รัชณี สงวนดี

ช่างภาพ

กฤตพจน พงศ์ถิรประสิทธิ์

ศิลปกรรม

พรทิวา ไวยครุฑธา

ออกแบบปก

อรกุล แก้วหิรัญ

พิสูจน์อักษร

วรรณรัตน์ กล้าสมบัติ

ประสานงานการผลิต

รัชณี สงวนดี

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพวะชุมชน (สำนัก 3)

อาคารเรียนรัฐสุขภาพะ เลขที่ 99/8 ซอยงามดูพลี

แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120

โทรศัพท์ 02-343-1500 www.thaihealth.or.th

www.punsook.org, www.facebook.com/punsook

ดำเนินการผลิตโดย

หจก. จูซ อัพ มีเดีย แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น

เลขที่ 200 ซอยเอกชัย 46 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน

เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

ติดต่อ : juiceup.asia@gmail.com

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจเป็นเพียงตัวเล็กๆ ภายในกลไกอันสลับซับซ้อนของการปกครองในประเทศไทย เพียงตัวเล็กแต่มีจำนวนมากย่อมส่งผลต่อการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่นเหล่านี้ไม่มีคุณภาพ หรือมีข้อบกพร่องผลกระทบก็มากแล้วไม่น้อย

ตรงกันข้ามหากเพียงตัวเล็กๆ เหล่านี้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลที่ดี ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยดีขึ้นอย่างแน่นอน เช่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นองค์ภาพใหญ่ ความเชื่อมโยงของเพียงตัวหนึ่งอาจสะท้อนถึงระบบทั้งหมด

นั่นเป็นที่มาให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ช่วยถอดบทเรียน สืบสวนหาสาเหตุและศักยภาพเพื่อกระจายองค์ความรู้เหล่านั้นต่อไปให้กับเพื่อนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับประชาชน ดังที่ ดวงพร เฮงบุญพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาพะชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ประชาชนฐานราก หากประชาชนฐานรากได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงศักยภาพในการพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง 4 เสาหลักที่ประกอบด้วย ประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐในแต่ละพื้นที่ กระบวนการเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความเข้มแข็งของบ้านเมืองในที่สุด

ดังนั้น เมื่อท้องถิ่นสร้างกระบวนการเรียนรู้จนถ่ายทอดได้ ประชาชนมีศักยภาพ เป็นพื้นที่เชิงแกร่งในตัวเอง ผสานกับตัวหล่อลื่นจากองค์กรวิชาการที่เข้ามาช่วยสนับสนุนส่งเสริม นั่นคงทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง และเป็นคำตอบว่าทำไม เราจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น...

6 | บทนำ

'พลเมือง ผู้ออกแบบบ้านหม้อ'

10 | บ้านหม้อรวมใจ

- 12 | นักออกแบบบ้านหม้อ
- 16 | กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลบ้านหม้อ
- 18 | คนบ้านหม้อทำบุญด้วยขยะ
- 21 | ศูนย์พัฒนาครอบครัว ตำบลบ้านหม้อ
- 24 | กองทุนสวัสดิการศูนย์พัฒนาครอบครัว
ในชุมชนตำบลบ้านหม้อ
- 26 | กลุ่มสตรีบ้านหม้อ
- 30 | ชมรมกีฬาบำบัดทุกข์

34 | การเรียนรู้แบบบ้านหม้อ

- 36 | ศูนย์พัฒนาการศึกษา ตำบลบ้านหม้อ
- 39 | กศน.บ้านหม้อ
- 41 | หัตถกรรมใบตาลครุฑระฆังม้ามาศ

44 | เศรษฐกิจชุมชน

- 46 | ขนมไทยเพชรพร
- 50 | กล้ายกวนบ้านไร่
- 53 | ขนมหวานแม่ฟ้าม่วย
- 56 | ข้าวตั้งสุคันธา

สารบัญ

60 | เกษตรกรรมยั่งยืน

- 62 | กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านหม้อ
- 66 | เกษตรพอเพียงบ้านลุงสมจิตร

70 | วัฒนธรรม

- 72 | เเห่เรือบก

76 | อาหารการกิน

- 78 | ระโนดแกงใต้รสเด็ด
- 80 | ก๋วยเตี๋ยวเนื้อตาวี เจดีย์แดง
- 82 | ก๋วยเตี๋ยวแม่ตุ้ม
- 84 | ร้านครัวบ้านหม้อ

86 | พักผ่อนหย่อนกาย

- 88 | โฮมสเตย์คุณยาย
- 90 | โฮมสเตย์ป่าอีโต้

92 | เกี่ยวชุมชนยามเย็น

- 94 | 'ชิม ช้อป แชะ'
ที่ตลาดชุมชนลานครัวบ้านหม้อ
- 96 | เจดีย์แดง

บทนำ

‘พลเมือง ผู้ออกแบบบ้านหม้อ’

Introduction

ฉันไม่ได้มาเพชรบุรีบ่อยนัก เรียกว่า
เนิ่นนานเกินจำความได้แล้ว สิ่งทีฉันนึกออก
เกี่ยวกับที่นี่ คือสถานที่ท่องเที่ยวยอดเยี่ยม
อย่างเขาวัง พร้อมสิ่งจ้อทั้งหลาย กับอีก
สารพัดแม่ยี่ห้อขนมหวานซึ่งตั้งเรียงรายอยู่
ริมถนนเพชรเกษม

ทันทีที่เข้าสู่ตัวจังหวัดเพชรบุรี ฉันสัมผัสได้ถึงความคุ้นเคยครั้งก่อน มันมีความอบอุ่นและกรุ่นหวานอยู่ในความคำนึง ระหว่างทางฉันเห็นบ้านเรือนตามรายทางที่เป็นลูกผสมระหว่างเรือนไทยกับบ้านปูนตามยุคสมัย จั่วทรงแหลมชี้เด่นเป็นสง่าอยู่อย่างนั้น ต้นเดือนมิถุนายนนี้ฝนเริ่มตกลงบ้างแล้ว บรรยากาศที่ฉันเห็นจึงมีความงามอยู่ในที่

ฉันตรงเข้าสู่ตัวเมืองเพชรบุรี บริเวณสถานีขนส่ง เพื่อรอคนจากกองศกการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อมารับ เสียงปलयสายเป็นหญิงสาว คະเนอาอุยานามอ่อนกว่าฉัน

สี่หรือห้าปี เธอว่าให้ฉันรออยู่ที่ท่ารถ แต่ด้วยความหิวตาลาย พลันมองไปยังดึกแถวสองฝั่งทาง เห็นร้านก๋วยเตี๋ยวอยู่ไม่ไกล

ก๋วยเตี๋ยวชามแรกมาเสิร์ฟลงโต๊ะ พร้อมน้ำอ้อยรสชาติดี เสียงโทรทัศน์ดังขึ้น ฉันบอกไปอย่างเชื่องๆ ว่าหิวจนรอไม่ไหว อยู่ในร้านก๋วยเตี๋ยว เธอตามมาพบที่ร้าน

ฉันเห็นพวกเธอมากันสองคน เราต่างแนะนำตัว คนหนึ่งคือ **หญิงมุก สุขไตรรัตน์** และ **วิลาวัลย์ รมเย็นอุดมโชค** ฉันรีบจัดการกับก๋วยเตี๋ยว แล้วรีบตามพวกเธอไปขึ้นรถที่จอดอยู่ฝั่งตรงข้าม

ระหว่างทางฉันได้รู้ว่าหญิงมุกเป็นคนบ้านหม้อ ส่วนวิลาวัลย์เป็นคนจากจังหวัดเลย ทั้งสองรู้จักกันสมัยเรียนมหาวิทยาลัย หญิงมุกเป็นคนชวนเพื่อนให้มาทำงานด้วยกันที่บ้านหม้อ

หญิงมุกว่าตำบลบ้านหม้ออยู่ติดเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี จัดเป็นตำบลที่มีความเจริญมาก นั่นจึงทำให้ฉันเริ่มสงสัยถึงรูปแบบการปกครองที่ยังคงเป็น อบต. หญิงมุกว่าเรื่องนี้ให้ฉันรอสอบถามกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเองดีกว่า

คนตำบลบ้านหม้อส่วนใหญ่เป็นคนพื้นถิ่นเดิม กับเป็นคนเมืองที่ขยับขยายมาอยู่อาศัยในตำบล ด้วยที่นี้มีความเจริญ สิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน เพราะฉะนั้นงานหนักจึงอยู่ที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต้องออกแบบตำบลบ้านหม้อให้มีความสมดุลและกลมกลืน แต่ภารกิจนี้ไม่ง่ายเลย หญิงมุกว่านายกฯ มีกลยุทธ์ 1 เย็น 1 ซอย รวมถึงพลังในการดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลบ้านหม้อ ซึ่ง ณ วันนีการก้าวเดินของตำบลบ้านหม้อล้วนขึ้นอยู่กับ การออกแบบร่วมกันระหว่างท้องถิ่น ท้องที่ และแกนนำภาคประชาชน ซึ่งเข้ามาเป็น

กลไกสำคัญในยุคหลัง

ฉันถามหญิงมุกว่าคนที่นี้ส่วนใหญ่ทำอาชีพอะไรกัน เธอว่าคนที่นี้ดั้งเดิมทำนาทำสวน แต่ปัจจุบันพื้นที่สีเขียวลดหายไป กลายเป็นสิ่งปลูกสร้าง คงเหลืออยู่เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนหนึ่งทำงานบริษัทเอกชนข้าราชการ และก็ไม่น้อยเลยทีเดียวที่เป็นช่างขนมหวาน ซึ่งหญิงมุกว่าการเดินทางของฉันในทริปนี้จะได้แวะเวียนไปทำความรู้จักกับช่างขนมหวานหลายคนด้วยกัน ฉันยิ้มกริ่ม เพราะนั่นหมายถึงของหวานแสนอร่อยที่รออยู่

ใช้เวลาเพียงไม่นานก็มาถึงที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ดูแวบแรกก็รู้ว่าที่นี่เป็นโรงเรียนมาก่อน หญิงมุกว่านายกฯ ยังคงอยู่ที่ห้อง เฮอร์เบอเดียมเข้าไปพบภายในห้องชั้นหนึ่ง ช่างหลังโต๊ะทำงานตัวเล็กแสนธรรมดา **ธีรศักดิ์ พานิชวิทย์** นั่งอยู่ตรงนั้น...

บ้านหม้อรวมใจ

Together we can

เห็นเป็นชุมชนกิ่งเมืองขนาดนี้ แต่บ้านหม้อยังคงมีเสน่ห์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยังหาได้ ยึดโยงสัมพันธ์กัน ฉันเข้ามาเป็นคนแปลกหน้า แต่ทุกบ้านช่องที่แวะเวียนไป ประตูแต่ละบานที่เปิดต้อนรับ ล้วนเต็มเปี่ยมด้วยไมตรี ไปไหนมาไหนในบ้านหม้อ ฉันไม่เคยขาดรอยยิ้ม ด้วยทุกคนมีมอบให้ด้วยใจ นั่นจึงทำให้การเดินทางของฉันสนุกขึ้นมากทีเดียว...

นิกอออกแบบบ้านหม้อ

ห้องของ **ธีรศักดิ์ พานิชวิทย์** นายกองการบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ อยู่บริเวณชั้นหนึ่งของอาคารเรียนหลังเก่าที่เวลานี้ปรับมาเป็นสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ นายกฯ นั่งอยู่ในห้องปีกซ้ายของอาคาร เข้าไปไม่มีพิธีรีตรอง ไม่มีห้องชั้นในชั้นนอก ฉันเห็นเขาทันทีที่เปิดประตูเข้าไป

หญิงมุกเรียกเขาว่า นายกฯ หมี่ และเท่าที่ฉันสังเกตใครๆ ก็เรียกเช่นนั้น ฉันถือคติเข้าเมืองตาหลวก็ต้องหลวตาตาม แต่ถือเกินเลยลงจากตามาถึงปาก

นายกฯ หมี่เริ่มเล่าถึงหัวใจสำคัญในการบริหารตำบลบ้านหม้อ โดยแต่เดิมนั้น นายกฯ ออกแบบกลยุทธ์ 1 เย็น 1 ซอยขึ้น เป็นการ

ลงพื้นที่ประชุมกับชาวบ้าน แต่ละซอยในทุกเย็น “ไปนั่งคุยกันสี่เพะหะ ผมจะบอกวาอบต. มีหน้าที่อะไร มีต้นทุน ซึ่งก็คืออบต. บุคลากร เครื่องไม้เครื่องมือ มากน้อยแค่ไหน แล้วต่อด้วยข้อจำกัดของ อบต. ซึ่งส่วนใหญ่ นักการเมืองมักจะแสดงพลัง แต่ผมขอพูดถึงข้อจำกัด เพื่อให้เขาเข้าใจ สร้างบรรยากาศการเป็นเจ้าของ”

นายกฯ ยังพยายามชี้ให้ชาวบ้านเห็นความจริงว่า องค์กรอย่าง อบต. เป็นทรัพย์สินของชาวบ้าน นั่นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ชาวบ้านต้องรู้ว่าจะใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนี้อย่างไร และมีความสามารถแค่ไหน

“สิ่งเหล่านี้เป็นการปูพื้นฐานไปเรื่อยๆ เกิดพัฒนาการการมีส่วนร่วม ต่อยอดสู่มิติการจัดการสิ่งแวดล้อม การลดขยะ และ

การจัดสวัสดิการ”

ข้อจำกัดที่นายกฯ หมี่ กล่าวถึง คืองบประมาณ ด้วยแต่เดิม อบต.บ้านหม้อมีงบประมาณไม่เกิน 5 ล้านบาท และต้องใช้จัดการกับโครงสร้างสังคมเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก กุญแจสำคัญที่ขับเคลื่อนอบต.บ้านหม้อ จึงมาจากการมีส่วนร่วม

ชาวบ้านที่นี้รู้ว่า อบต.บ้านหม้อเป็นของเขา ถ้าไม่เข้าร่วม การพัฒนาที่ไม่สามารถเดินไปได้เต็มที่ นี่คือระยะแรกของการทำงานตามยุทธศาสตร์ที่นายกฯ หมี่ ออกแบบไว้

การพัฒนาในระยะที่สองเกิดขึ้น เมื่อการมีส่วนร่วมกับความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การพัฒนาต่อมานี้ คือการดึงบุคลากรเข้ามาทำงาน เช่น วันนี ออบต.มีงานตามกองงาน 6 กอง แต่ถ้ามองตามเชิงภารกิจกลับมีมากกว่านั้น

“ฝ่ายบริหารและฝ่ายข้าราชการ พนักงานทุกกองมาออกแบบกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้งบประมาณทุกบาทเกิดประโยชน์ ที่สำคัญต้องให้ชาวบ้านช่วยคิดด้วย”

นั่นจึงทำให้ตำบลบ้านหม้อมีคณะกรรมการ

ด้านสิ่งแวดล้อม จัดสวัสดิการชุมชน จัดการศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี คณะทั้งหมดนี้ช่วยกันคิดกิจกรรม โดยกลไกภาคประชาชนมาช่วยแนะนำ ทัดทาน ก่อนออกไปปฏิบัติจริงในชุมชน

ขณะที่การพัฒนาระยะที่สาม คือการกระจายอำนาจ ด้วยนายกฯ มีหลักคิดประชาชนสามารถทำงานได้ เช่น องค์กรสตรีชมรมผู้สูงอายุ อสม. ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้มีพลังอยู่ในตัว ออบต.แทบไม่ต้องไปคิดแทน พวกเขาสามารถนำเสนอสิ่งที่อยากทำ อยากพัฒนา

แล้ววิ่งงบประมาณไปปฏิบัติต่อตัวเอง งบประมาณของหลายกลุ่มไม่ได้มาจาก อบต. ด้วยซ้ำ แต่เกิดจากการทำงานของพวกเขาเอง ตัวอย่างหนึ่งที่นายกฯ กล่าวชื่นชม คือ ชมรมผู้สูงอายุ ที่สามารถขับเคลื่อนเรื่องสิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดการขยะ ที่สามารถจัดการตัวเองได้เบ็ดเสร็จ และสร้างผลลัพธ์ที่ดีให้กับชุมชน

ทุกวันนี้กิจกรรม 1 เย็น 1 ซอย ไม่ได้มีดี เช่นแต่ก่อน ด้วยคนเริ่มเข้าใจ แต่กระนั้น นายกฯ ยอมรับว่า ทุกวันนี้ อบต.บ้านหม้อ มีงบประมาณ 30 ล้านบาท แต่โครงสร้างประชากรในตำบลมากขึ้นเป็นเท่าตัว ที่สำคัญตำบลบ้านหม้อกลายเป็นชุมชนเมือง ชัดเจนกว่าการเป็นชนบท

ชุมชนชนบทมีจุดแข็งเรื่องการมีส่วนร่วม ส่วนชุมชนเมือง พวกเขาช่วยตัวเองได้ จึงไม่ตื่นตัว ฉะนั้น กับกลุ่มชุมชนเมือง นายกฯ จึงมุ่งไปที่การบริการ ขณะที่ชุมชนชนบทจัดเป็นภารกิจ เพราะพฤติกรรมคนสองกลุ่มไม่เหมือนกัน แต่เรื่องหนึ่งที่ทั้งสองกลุ่มมีจุดร่วมกันได้ คือเรื่องการจัดการขยะ

“ผมคิดว่า คนเมืองไม่น่าจะตื่นตัว แต่เปล่า เขาตื่นตัว และทำให้ผมสามารถขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้ทั้งตำบล” นายกฯ กล่าว

ต่อความไม่แน่นอนของกฎหมายใหม่ นายกฯ หวังมองว่า อบต.บ้านหม้อจำเป็นต้องยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล ด้วยความเจริญของบ้านหม้อ ถ้าสามารถจัดเก็บภาษีเองได้ น่าจะเป็นประโยชน์มากกว่า และเทศบาลมีรูปแบบการจัดการองค์กรที่ลงตัวมากกว่า แต่ อบต. ก็มีคอนเซ็ปต์หนึ่งที่ดี คือสมาชิก อบต. มาจากหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน ผิดกับสมาชิก ทด.

ที่เลือกรวมทั้งหมด 12 คน นั่นทำให้บางหมู่บ้านอาจไม่มีสมาชิกของตัวเอง รูปแบบของตัวแทน อบต. จึงมีประสิทธิภาพมากกว่า กระนั้น อบต.บ้านหม้อยังคงติดปัญหา คือพื้นที่รอยต่อเทศบาลเมือง ที่ขีดเส้นแบ่งไม่ชัดเจน ลักลั่นกันอยู่ ถ้าผืนยกรฐานะในเวลานี้ ประชากรหลายร้อยหลังคาเรือนต้องย้ายสำมะโนครัวไปที่เทศบาล และประชากรส่วนหนึ่งที่เป็นของเทศบาลเมืองนั้น ต้องโอนมาอยู่กับบ้านหม้อ ฉะนั้นเวลานี้ นายกฯ หวังจึงรอกฎหมายใหม่ทีเดียว

นอกจากนี้ นายกฯ หวัง ยังกล่าวถึงกลไกการกระจายอำนาจ และระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยชี้แจงออกมา กลายเป็นว่าท้องถิ่นประสบปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของตัวเอง ด้วยวันนี้ถูกตีความโดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน บางเรื่องที่เคยทำได้ กลับทำไม่ได้ เช่น การบริการเรื่องการป้องกันพิษสุนัขบ้า งานประเพณี และการดูแลผู้สูงอายุ

จาก 1 เย็น 1 ซอย ต่อยอดเป็นคณะกรรมการ สู่การกระจายอำนาจไปยังเครือข่าย นายกฯ หวังว่าสำเร็จดีแล้ว แต่กระนั้นมองว่ากลไกตรวจสอบยังอ่อนแอ

“ผมเชื่อว่าเขาต้องร่วมตรวจสอบ และไม่ใช่ว่าแค่มาร่วม วันนั้นเรามีซอยเกือบ 70 ซอย เลี้ยวขอตัวแทนซอยมาได้ไหม และมีคำสั่งแต่งตั้ง ให้พื้นที่ประชุมกัน ดึงรายชื่อมาร้อยละกว่าคน ตั้งเป็นคณะกรรมการสภาพลเมือง มีหน้าที่คือ 1) แนะนำการปฏิบัติหน้าที่ 2) ตรวจสอบการทำงาน อบต. 3) ให้นิเวศทางการปฏิบัติงานที่เป็นมติชุมชน”

วันที่เปิดประชุมสภาพลเมือง คณะกรรมการเข้ามา ประชาชนก็สามารถเข้าร่วม

ได้ บางปีจัด 2 ครั้ง บางปีมากกว่านั้น บางปีมีประชุมเชิงประเด็นพิเศษ เช่น ตำบลอยากเก็บถังขยะหน้าบ้าน และมีเพียงถังขยะกลาง แต่คนกลับไม่ทิ้งถังกลาง จึงเชิญประชุมเพื่อมาจัดทำระเบียบชุมชน โดยเอามติของสภาพลเมืองเป็นที่สุด อบต.จะปฏิบัติตาม

“ผมประชุมล่าสุดต้นปี แต่ก่อนจะมีปัญหาเยอะมาก ปีล่าสุดมีเพียงต้นไม้เกะกะจุดนี้เก็บขยะไม่เรียบร้อย เชิงมิตินิคมไม่มีแต่ปัจเจก ผมเห็นปัญหาลดลง นี่ก็ 4 ปีมาแล้ว ที่สภาพลเมืองขับเคลื่อนชุมชน”

จากความสำเร็จของสภาพลเมือง ในปีล่าสุดนั้น อบต.บ้านหม้อได้ข้อมูลมาทำแผนไม่ถึงร้อยละ 10

ทุกวันนี้ อบต.บ้านหม้อจัดงบประมาณกิจกับจัดงบประมาณที่ประชาชนต้องการ เพื่อทำเรื่องสุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา สวัสดิการ และโครงสร้างพื้นฐาน

“วันนี้ ที่อบต.ทำอยู่แค่หน้าบ้าน แต่ผมมองเชิงลึก คือทุกสิ่งที่ทำต้องลงสู่ครัวเรือนไล่ตั้งแต่ระบบสวัสดิการชุมชน การศึกษาสุขภาพ สิ่งแวดล้อม อย่่างการศึกษาทุกวันนี้ เด็กทุกคนอยู่ในการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำซ่อนอยู่ในบ้านปลาย แต่สิ่งที่จะทำให้เขามีคุณภาพ คือภาวะผู้นำกล้าแสดงออก ผมว่าท้องถิ่นทำได้ สร้างคนสร้างความเสมอภาค ขณะที่เรื่องสุขภาพคนเพชรบุรีป่วยเป็นเบาหวานเยอะ ผมเห็นคนแก่मारอจะเลือด เป็นลม ผมมองว่าในอนาคต คนแก่ไม่ต้องมา ผมส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจ”

นายกฯ หมีบอกว่า จากการทำงานที่ผ่านมา หัวใจคือการมีส่วนร่วม โดยท้องถิ่น

ธีรศักดิ์ พานิชวิทย์

ไม่ต้องมองในภาพใหญ่ คือการกระจายอำนาจจากรัฐ ต้องมองทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีพิจารณาว่าจะเคลื่อนงานใดได้บ้าง และให้ชุมชนเข้ามามีจัดการตนเอง

“เรื่องนโยบายกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ผมไม่คาดหวัง เพราะไม่สามารถเกิดเป็นรูปธรรม ผมมองว่า ท้องถิ่นควรต้องลงทุนตัวเอง เพื่อกระจายอำนาจท้องถิ่นสู่ชุมชนเอง” นายกฯ อธิบาย

ฉันทบทวนเรื่องราวต่างๆ คิดว่าครบถ้วนดีแล้ว นายกฯ จึงชวนพูดคุยสัพเพเหระ ทั้งเรื่องอาหารการกิน ที่พัก พอพูดถึงที่พัก นายกฯ บ่นอุบขึ้นมาว่าเสียดาย ด้วยที่ดินริมน้ำทั้งหลายในตำบล แต่ก่อนเก่าเคยเป็นดงละมุดแทบทั้งสิ้น แต่วันนี้ลดน้อยลงอย่างน่าใจหาย พอๆ กับพื้นที่สีเขียวอื่นๆ ในบ้านหม้อ กระนั้นนายกฯ ก็ปล่อยภาพฝันมาว่า อยากทำพวกพืชผักสวนครัวอยู่เหมือนกัน...

กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลบ้านหม้อ

ออกจากห้องนายกฯ มา ฉันก็ยังไม่ได้ไปไหนไกล ด้วยมีนัดกับ อธิยา ชูเหม นักวิชาการสาธารณสุขที่ อบต.

ฉันพบเธอในห้องทำงาน บรรยากาศเรียบง่ายคล้ายเข้าห้องเรียน ก่อนที่เธอจะเกริ่นนำแบบเรียบง่ายและเป็นกันเอง

“อบต.บ้านหม้อเข้าร่วมโครงการหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ตั้งแต่ปี 2549 ถือเป็นรุ่นบุกเบิก เรามักเป็นพื้นที่นำร่องในกิจกรรมต่างๆ”

ตอนเริ่มต้นนั้น สปสช. อุดหนุนงบประมาณตามรายหัวประชากร อบต.บ้านหม้อเป็นท้องถิ่นขนาดกลาง ได้รับเงินอุดหนุน 40 บาทต่อหัวประชากร ขณะที่ อบต.บ้านหม้อสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเกินเกณฑ์ของ สปสช. โดยหนุนเกินร้อยเปอร์เซ็นต์ทุกปี

งานของกองทุนนี้เน้นการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย มีคณะกรรมการชุดล่าสุดจากปี 2557 ซึ่งมี นายกฯ เป็นประธานกองทุนฯ โดยตำแหน่ง ปลัดเป็นเลขานุการ โดยตำแหน่ง หัวหน้าหน่วยบริการ (ที่ตำบลบ้านหม้อมีการถ่ายโอนสถานีอนามัยมาอยู่ภายใต้การดูแลของ อบต.บ้านหม้อ ก่อนที่ระเบียบจะปรับเป็น รพ.สต. ที่นี้จึงเป็นหน่วยบริการ แตกต่างจากที่อื่น) เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2 คน ตัวแทนสมาชิก อบต. 2 คน เป็นกรรมการ ตัวแทน อสม. 2 คน เป็นกรรมการ ตัวแทนชุมชนไม่เกิน 5 คน เป็น

กรรมการ และมีผู้อำนวยการโรงพยาบาลประจำจังหวัดเพชรบุรี ตลอดจนผู้อำนวยการสาธารณสุขอำเภอเป็นที่ปรึกษา

“กลุ่มนี้เป็นคณะกรรมการหลักมีสิทธิขาดในการอนุมัติงบประมาณ แต่ในการทำงานจริง จะมีคณะอนุกรรมการคอยกลั่นกรองและทำรายการนำเสนอต่อคณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง”

ในช่วงที่ผ่านมาฉัน อธิยาว่าทาง สปสช. มีการปรับแก้ไขระเบียบ จึงทำให้ในช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมาฉัน กองทุนฯ นี้สามารถขับเคลื่อนงานได้เพียง 2-3 โครงการ ซึ่งล้วนเป็นโครงการของหน่วยบริการสุขภาพและ อบต. เน้นไปที่การตรวจคัดกรอง และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

“ปีที่ผ่านมา เราไม่ได้ทำโครงการที่มาจากชุมชน เพราะกังวลเรื่องระเบียบที่ยังไม่นิ่ง” นักวิชาการสาธารณสุขอธิยา

การปรับเปลี่ยนระเบียบทำให้การขับเคลื่อนงานมีมิติมากขึ้น จากเดิมที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการ แต่กลุ่มองค์กรอื่นโครงการไม่ได้

“แต่เดิมเราใช้วิธีให้หมู่บ้านเสนอผ่านเวทีประชาคม แล้วบรรจุเข้าในแผนเพื่อจัดสรรงบประมาณ แล้วทำในนามหน่วยบริการ หรือให้ อบต. เป็นผู้จัดทำ กระทั่งระเบียบในปี 2557 ทาง สปสช. แจ้งว่ากลุ่มองค์กร อสม. สามารถเสนอโครงการได้ ทั้งการส่งเสริมสุขภาพ อาทิ ออกกำลังกาย ปั่นจักรยาน

อธยา ชูเหม

แต่ทั้งนี้มันเป็นการอนุมัติย้อนหลังไปวันที่ 1 ตุลาคม 2556 เพื่อให้ท้องถิ่นใช้งบประมาณที่ค้างอยู่ได้ แต่ที่นี้เราไม่กล้าขยับ เอาให้แน่นอน เลยมาทำโครงการในปี 2559”

จนเวลานี้มีโครงการส่งเสริมสุขภาพผ่านมาจากทั้งกลุ่มองค์กร ชมรม อสม. เรียกว่ากองทุนฯ มีอิสระมากขึ้น ขับเคลื่อนได้เร็วขึ้น และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันงาน จากเดิมที่ต้องอาศัยพนักงาน อบต. เป็นกำลัง

ขณะที่หน่วยบริการที่นี้ยังคงทำเรื่องการตรวจคัดกรอง เบาหวาน ความดัน โรคหัวใจ และคัดกรองมะเร็งเบื้องต้น ด้วยเป็นกลุ่มโรคยอดนิยมที่เป็นกันง่าย การรู้ก่อนย่อม

หมายถึงการป้องกันที่ทันท่วงที

“เราเริ่มประชาสัมพันธ์ไปตั้งแต่ปี 2557 ผ่านกลุ่มผู้นำทั้งท้องถิ่น เพื่อให้ไปบอกชาวบ้านต่อว่า สามารถเขียนโครงการมาเพื่อขอรับงบประมาณส่งเสริมด้านสุขภาพได้”

กองทุนฯ มีการประชุมไตรมาสละ 1 ครั้ง ทุกครั้งสามารถเสนอโครงการได้ตลอด

“ประมาณเดือนมีนาคม มิถุนายน ซึ่งกลางปีเราต้องทำรายงานผลการดำเนินงานด้วย แล้วก็ไปเสนออีกที่เดือนกันยายน ธันวาคม โดยในช่วงก่อนเดือนกันยายนนั้นเป็นช่วงพิจารณาแผน เพื่อวางแผนการดำเนินการของปีงบประมาณใหม่” นักวิชาการสาธารณสุขทั้งท้าย...

คนบ้านหม้อทำบุญด้วยขยะ

แปลกใจอยู่เหมือนกันที่พื้นที่ที่มีความเจริญระดับตำบลบ้านหม้อกลับไม่เห็นขยะเกลื่อนกลาดขวางตาเลย นั่นเพราะประชาชนทุกคนต่างรู้อยู่ในสำนึกว่าการจัดการขยะเป็นหน้าที่ แต่กว่าจะมีอย่างวันนี้ พวกเขาก็ต้องผ่านอะไรมาเยอะ ด้วยขยะเคยเป็นปัญหาที่รุมเร้ามานาน ซึ่งต้องยกความดีความชอบให้แก่กลุ่มผู้อาวุโส

ฉันพบกับ พันโทบุญส่ง สังข์สุข ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านหม้อที่ห้องทำงาน เขาเป็นชายวัยเกษียณที่ใจยังไม่ยอมเกษียณตาม ยังคงทำงานที่เห็นเป็นประโยชน์กับชุมชนเสมอ

พันโทบุญส่งเท้าความว่า ตำบลบ้านหม้อมีประชากรมากถึง 10,000 กว่าคน วันๆหนึ่งมีขยะมากถึง 10 ตัน และมีแนวโน้มจะ

เพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนประชากร ในปี 2546 เขาลองปรึกษากับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อว่าควรจะทำวิธีจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยให้ผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำอะไร เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องนี้

“เริ่มต้นต้องชี้ให้ทุกคนเข้าใจร่วมกันว่าต้องร่วมมือกัน เพราะทาง อบต.ไม่มีที่ทิ้งขยะต้องไปทิ้งที่อื่น ทำให้ต้องเสียงบประมาณทั้งค่ารถขยะ ค่าน้ำมัน”

ที่สุดแล้วผู้สูงอายุเริ่มแยกขยะที่บ้าน โดยแบ่งเป็นขยะเปียก ได้แก่ เศษอาหาร ผักผลไม้ เอาใส่ถุง พอดีมแล้วให้นำมาทิ้งไว้หน้าบ้านเพื่อรอรถขยะมาเก็บ ต่อมาคือขยะพิษ เช่น แบตเตอรี่ สายไฟ หลอดไฟ ซึ่งขยะพิษนี้ อบต.จะเก็บไปฝังดิน ส่วนขยะรีไซเคิล คือ

พันโทบุญส่ง สังข์สุข

ขายขยได้ โดย อบต.แจกถุงตำสำหรับใส่ขวดพลาสติก กระบอง กระดาษหนังสือพิมพ์ เมื่อได้หลายถุงจึงค่อยนำไปขาย โดยที่ตำบลบ้านหม้อมีร้านรับซื้อขยะอยู่ 5 แห่งด้วยกัน

หลังจากเริ่มคัดแยกขยะ ในปี 2547 ชมรมผู้สูงอายุก็เริ่มต่อยอดด้วยการจัดทอดผ้าป่าขยะ โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ปีหนึ่งจะจัดกิจกรรม 3 ครั้ง คือวันผู้สูงอายุ วันแม่ และวันพ่อ โดยจะให้ผู้สูงอายุถือถุงขยะรีไซเคิลคนละ 1 ถุง มาทำบุญ วันทำบุญจะมีการตัดกิ่งมะขามเปรี้ยว เอาขวดมาแขวน เอาผ้าอาบน้ำฝนมาคลุมกิ่งไว้ และให้คณะผู้สูงอายุถวายขยะแด่พระภิกษุสงฆ์ จากนั้นพระสงฆ์ทำพิธีให้ศีลให้พร แล้วคืนขยะให้ชมรมผู้สูงอายุ

“ในวันทำบุญเราจะเชิญร้านขายขยะทั้ง 5 แห่ง มาร่วมประมูล ในครั้งแรก เราให้แต่ละเจ้าประเมินด้วยสายตา แต่ภายหลังเพื่อความเป็นธรรมจึงชั่งน้ำหนักขยะก่อนประมูลสบายใจทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย”

วันนี้ชาวตำบลบ้านหม้อจะโทรศัพท์มาที่หมายเลข 032-419-735 ทาง อบต.จะส่งรถไปตามเก็บขยะรีไซเคิลมารวบรวมไว้ที่ อบต. และจะไหม้ประชาสัมพันธ์ในช่วง 1 เดือนก่อนการทำบุญทุกครั้ง เมื่อถึงวันจริงชาวบ้านแค่ถือถุงน้อยมาพอเป็นพิธี

ตลอดระยะเวลามากกว่าสิบปีของการทอดผ้าป่า พันโทบุญส่งย้อนดูข้อมูลสถิติและแจ้งรายได้ตลอดจนปริมาณขยะ ในปี 2547 ซึ่งเป็นปีแรก ขายขยะได้เงิน 8,500 บาท ในปี 2553 ขายได้ 95,000 บาท และในปี

2559 มีผู้ทำบุญขยะทั้งหมด 52,092 กิโลกรัม สร้างรายได้สูงถึง 207,970 บาทเลยทีเดียว

รายได้ทั้งหมดนี้ พันโทบุญส่งบอกว่านำไปใช้ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่ปฏิบัติกันค่อนข้างตายตัว เช่น การทอดผ้าป่าในวันที่ 14 เมษายนของแต่ละปี จะนำรายได้ไปซ่อมแซมห้องน้ำ ในนามโครงการส่นล้มในห้องน้ำผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส ส่วนการทอดผ้าป่าในวันที่ 12 สิงหาคมของแต่ละปี จะนำรายได้มอบให้เด็กนักเรียนเรียนดีที่ขาดโอกาส และการทอดผ้าป่าในวันที่ 5 ธันวาคมของแต่ละปี จะนำรายได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยแต่ละโครงการก็จะมีบัญชีแยกขาดจากกัน

จากความสำเร็จนี้เอง ทำให้เกิดการขยายแนวคิดไปยังกลุ่มอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

มาร่วมกันคัดแยกขยะ เพื่อขยายรัศมีการทำประโยชน์ให้กว้างออกไป

“ตำบลบ้านหม้อมีโรงเรียน 4 แห่ง โรงเรียนอนุบาล 3 แห่ง ผมก็เข้าไปสอนวิธีการคัดแยกขยะ และพอลถึงกิจกรรมทอดผ้าป่าครูจะให้เด็กคัดแยก แล้วเอาขยะมาทำบุญด้วย ตอนหลังเราขยายขอบเขต ประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว เพื่อประชาสัมพันธ์ไปยังตำบลใกล้เคียงให้ช่วยกันคัดแยกขยะด้วย” พันโทบุญส่งเล่า

ปัจจุบันปัญหาขยะในตำบลบ้านหม้อลดลงอย่างมาก เหลือเพียงวันละ 1 ตัน พันโทบุญส่งส้าทบพร้อมกับเดินนำฉันไปดูโรงเก็บขยะ ซึ่งสร้างไว้ตรงหน้าสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในมีกองขยะระเกะระกะ แต่กัขยะเหล่านี้เองที่มาจากความร่วมแรงร่วมใจ และส่งต่อสิ่งดี ๆ ให้แก่คนอื่น ๆ ในชุมชน...

ศูนย์พัฒนาครอบครัว ตำบลบ้านหม้อ

ตามนโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ต้องการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีของคนภายในครอบครัว จึงมีหนังสือสั่งการจากจังหวัดผ่านมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวขึ้น

ตำบลบ้านหม้อถือเป็นตำบลแรกๆ ที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการนี้ตั้งแต่ปี 2547 โดยองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อได้ส่งตัวแทน เช่น นักพัฒนาชุมชน ไปอบรมที่กรุงเทพมหานคร เมื่อกลับมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ และมีภารกิจสำคัญในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในครอบครัวอย่างเหมาะสม

ฉันยังคงนั่งอยู่ที่ห้องของพันโทบุญส่ง ด้วย **ดารารัตน์ สังข์สุข** รองประธานศูนย์

พัฒนาครอบครัวตำบลบ้านหม้อ เป็นคนกันเอง

“ตอนนั้นเราใช้วิธีสำรวจข้อมูลตามบ้านเลย แล้วอาศัยเครือข่ายที่เข้มแข็ง อาทิ อสม. เพื่อดูว่าบ้านใดมีปัญหาภายใน ถ้ามีที่ไหนเราขอให้พ่อแม่ลูกมาพูดคุยกัน เพื่อหาวิธีทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุข เพราะบางครอบครัวพ่อแม่ไปทำงาน ปล่อยให้ลูกอยู่กับบ้านตามลำพัง เราก็มให้คำแนะนำไป” รองประธานศูนย์พัฒนาครอบครัวตำบลบ้านหม้อเกริ่น

ศูนย์ฯ ดำเนินงานตามมาตรฐาน 5 ข้อ คือจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวัง จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ มีการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น และจัดหาทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะงบประมาณ ซึ่งแต่ละปีศูนย์ฯ จะได้รับ

ดารารัตน์ สังข์สุข

งบอุดหนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี วัดในพื้นที่ และผู้ที่บริจาคสมทบเพิ่มเติม

เครือข่ายเฝ้าระวังในแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการภายใน ประกอบไปด้วย ประธานหมู่บ้าน 1 คน และกรรมการอื่นอีก 15 คน มีหน้าที่เป็นหูเป็นตาในพื้นที่ รวมทั้งคอยให้คำแนะนำครอบครัวที่มีปัญหา ในกรณีที่มีปัญหารุนแรงจนเครือข่ายระดับหมู่บ้านจัดการไม่ได้ ก็จะส่งเรื่องมายังศูนย์พัฒนาครอบครัวระดับตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ

ในแต่ละปีศูนย์ฯ จะจัดกิจกรรม 4 ครั้ง เช่น บำเพ็ญประโยชน์ ทำขนม ออกกำลังกาย ร่วมกันทั้งครอบครัว หรือทัศนศึกษานอกสถานที่ โดยศูนย์ฯจะเลือกกลุ่มเป้าหมายจากครอบครัวที่มีปัญหาเป็นหลัก

เป้าหมายสำคัญคือการเปลี่ยนวันอาทิตย์ให้เป็นวันของครอบครัว

“บางครอบครัวพ่อแม่ไม่พูดกันเลย ทำให้ลูกเกิดความอึดอัด เราจะมีความหมายไปให้พ่อฉบับหนึ่ง ให้แม่ฉบับหนึ่ง แต่ทั้งคู่ไม่รู้ว่าจะตัวเองต่างก็ได้จดหมาย พาเขาไปทัศนศึกษาให้ครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน มีการเล่นเกมหาทำกิจกรรมร่วมกันชายทะเล บางครอบครัวเมื่อกลับมาแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น” ดารารัตน์เล่า

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาครอบครัว ตำบลบ้านหม้อ มีการประชุม 2 ครั้งต่อเดือน เพื่อพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พร้อมกันนั้นก็มีการถ่ายทอดวิธีการแก้ปัญหา โดยอิงจากประสบการณ์ตรง เพื่อเป็นแนวทางให้คณะทำงานสามารถนำกลับไปประยุกต์ใช้ในชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบต่อไป

“กับตัวเองมีหลานชาย เขาติดเพื่อน

พ่อแม่เป็นทุกข์ ไม่กล้าทำอะไรรุนแรง เพราะกลัวจะไปกันใหญ่ สาเหตุคือไม่มีเวลาให้ลูกงานยุ่ง ไม่มีใครดูแล ตกเย็นเขานั่งอยู่ร้านเหล้าร้านกาแฟ นอนบ้านเพื่อน พ่อแม่ไปตามก็ไม่กลับ ยายต้องเข้าไปช่วยโน้มน้าว ใช้หลักจิตวิทยาทุกอย่าง พ่อแม่ไปต่างประเทศ ยายไปอยู่เป็นเพื่อนแทน 5 ทูมไม่กลับบ้านก็นั่งรอ โทรศัพทตาม ให้กลับ ถ้าไม่กลับ ยายไม่นอน จนเขายอมกลับบ้าน แต่มีข้อแม้ว่าขอพาเพื่อนมานอนด้วย ยายบอกว่าไม่ได้ ให้หาข้ออ้างไป พ่อตื่นเช้ามาเห็นบุหรืออยู่ในกระเปาสตางค์ ก็ถาม เขาแก้ตัวว่าเพื่อนฝากเลยสั่งสอนว่า ถ้าเพื่อนฝากยาเสพติด เวลาตำรวจมาจับก็ต้องจับเรา แล้วยายฉีกบุหรีทิ้งเลย แต่เขายังแอบสูบ คนแม่โทรมาหา ก็แนะนำให้คนแม่เอาบุหรีมาสูบ บอกว่าถ้าลูกสูบแม่ก็สูบ ลูกเห็นก็ตกใจ เขาเข้าใจนะ คว่าบุหรีจากแม่ไปทั้ง สุดท้ายเขาดีขึ้นเรื่อยๆ

ซึ่งเรื่องแบบนี้พ่อเลยให้เครือข่ายฟัง เขาซึมซับ เพราะสิ่งที่ไปอบรมมานั้นต่างจากประสบการณ์จริง บางเรื่องเอาไปใช้ในชีวิตจริงไม่ได้”

จากการสร้างทัศนคติ และการใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงาน ทำให้ปัญหาครอบครัวในพื้นที่บ้านหม้อลดลงอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญศูนย์ฯ ยังพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตของครัวเรือนต่างๆ โดยร่วมกับชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านหม้อ จัดกิจกรรมทำบุญในพื้นที่หมุนเวียนไปในแต่ละซอย โดยระหว่างนั้นมีการพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ เพราะเป้าหมายของศูนย์พัฒนาครอบครัว ไม่ใช่แค่การสร้าง ความเข้มแข็งภายในครัวเรือนเท่านั้น หากแต่คือการสร้างสังคมที่เปี่ยมด้วยความสุข และรอยยิ้มของทุกคน

ฉันอนุমানว่าเป็นเช่นนั้น...

กองทุนสวัสดิการศูนย์พัฒนาครอบครัว ในชุมชนตำบลบ้านหม้อ

ความเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาครอบครัว ตำบลบ้านหม้อสะท้อนผ่านออกมาทาง กองทุนสวัสดิการศูนย์พัฒนาครอบครัวใน ชุมชนตำบลบ้านหม้อ เพราะสามารถต่อยอด ออกมาเป็นกองทุนสวัสดิการที่มีคุณภาพ

ขวัญชัย นาคเมือง ผู้ช่วยเลขาธิการกองทุนฯ อยู่ที่สำนักงาน อบต.บ้านหม้อ ฉันทน์เดินทางไปหา เขาถึงโต๊ะทำงานเพื่อสอบถามเรื่องราว

ตรงนี้ฉันทน์จึงได้ทราบเพิ่มเติมว่าศูนย์ พัฒนาครอบครัวนั้นทำงานแบบบูรณาการทั้ง เรื่องครอบครัว เด็กและเยาวชน การศึกษา วัฒนธรรม จัดเป็นองค์การสาธารณประโยชน์ ที่ขับเคลื่อนได้สารพัดเรื่อง โดยจังหวัด เพชรบุรีมี 6 ศูนย์นำร่อง ตำบลบ้านหม้อ เป็นหนึ่งในนั้น และวันนี้ในจังหวัดเพชรบุรีมี 72 ศูนย์ แต่ละแห่งได้รับเงินอุดหนุนปีละ 30,000 บาท

ตอนที่ตั้งเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวได้ ระยะเวลาหนึ่ง ในราวปี 2552 มีการออมเงิน ทาง ศูนย์พัฒนาครอบครัวมีคณะกรรมการของ ศูนย์ หมู่ละ 15 คน ซึ่งกลุ่มนี้ไปชักชวนคนให้ เข้าเป็นสมาชิก โดยเปิดรับสมาชิกที่มีอายุ ตั้งแต่ 1-70 ปี มาร่วมออมเงิน เดือนละ 50 บาท ได้สมาชิก 242 คน เพื่อจัดสวัสดิการ ให้กับสมาชิกของศูนย์พัฒนาครอบครัว ดูแล กันตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย

สวัสดิการในเวลานั้นมีตั้งแต่คลอดบุตร

ได้รับ 500 บาท ไม่สบายนอนโรงพยาบาล ได้รับ 300 บาทต่อครั้งต่อปี โดยกรรมการ ของแต่ละหมู่เป็นผู้รับผิดชอบ ไปจนถึง เสียชีวิตได้รับ 5,000 บาท

กระทั่งในปี 2554 รัฐบาลมีนโยบาย ส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน โดยให้ชุมชน มีส่วนร่วมด้วย ทาง อบต.บ้านหม้อจึงได้ ยกระดับขึ้นเป็นกองทุนสวัสดิการศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชนตำบลบ้านหม้อ เริ่มเก็บ ออมวันละบาท และเปิดกว้างให้พนักงาน อบต.บ้านหม้อที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาที่ตำบลเข้า เป็นสมาชิกได้ จนมีสมาชิกเพิ่มเป็นเท่าตัว

“เราเก็บเงินทุกสิ้นเดือน มาจ่ายที่ อบต. บ้านหม้อ คณะกรรมการส่วนหนึ่งก็จะไปช่วย เก็บตามสมาชิกที่รับผิดชอบ ขาดส่งติดต่อกัน 3 เดือน จะตัดสิทธิสมาชิกทันที โดยผู้ที่จะใช้ สวัสดิการต้องเป็นสมาชิก 90 วันก่อน มี สวัสดิการคลอดบุตร ได้รับ 500 บาท เจ็บป่วย นอนโรงพยาบาลหนึ่งคืนพร้อมใบรับรอง แพทย์ ได้รับ 300 บาท กรณีไม่เคียรับ สวัสดิการใดๆ ใน 1 ปี จะได้สวัสดิการเยี่ยมใจ 300 บาท เสียชีวิตได้รับ 5,200 บาท”

นอกจากนี้ทางกองทุนฯ ยังได้จัด สวัสดิการผู้ด้อยโอกาสไว้ปีละไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนดำเนินการต่อปี สวัสดิการทุนการศึกษา ปีละไม่เกินร้อยละ 5 ของทุนดำเนินการ ต่อปี และสวัสดิการสาธารณประโยชน์ ปีละ

ขวัญชัย นาคเมือง

ไม่เกินร้อยละ 2 ของทุนดำเนินการต่อปี โดยสวัสดิการผู้ด้อยโอกาสนั้น ทางศูนย์พัฒนาครอบครัวจะเสนอผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และกองทุนมอบให้รายละเอียด 2,000 บาท ส่วนทุนการศึกษาทาง อบต.บ้านหม้อจะขอกองทุน 2 ราย ทางศูนย์พัฒนาครอบครัวอีก 3 ราย โดยให้ทางโรงเรียนช่วยกันคัดกรองให้เพื่อนำไปมอบในวันพ่อและวันแม่ ขณะที่สวัสดิการสาธารณสุขประโยชน์ เช่น วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ จะมีจัดชุดอาหาร ทางกองทุนฯ จะคัดเลือก 1 ชุด เพื่อมอบเงินให้ 1,500 บาท และยังมีกรณีภัยพิบัติ ที่กองทุนฯ มีอิสระในการขับเคลื่อนมากกว่า สามารถมอบความช่วยเหลือทันที โดยจ่ายตามจริง แต่ไม่เกิน 2,000 บาท

ทุกวันนี้กองทุนฯ มีสมาชิกทั้งหมด 742 คน จากสามะโนประชากรที่มีอยู่มากกว่า 8,000 คน ทั้งนี้ทางรัฐบาลได้จ่ายเงินอุดหนุน

มาตั้งแต่ปี 2554, 2555, และ 2556 ส่วนในปี 2557 นั้น ทางกองทุนฯ ทำเรื่องของบประมาณไป แต่ด้วยความที่ผ่าน 3 ปีมาแล้ว และสมาชิกใหม่มีไม่ถึง 100 คน จึงไม่ผ่านเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ จึงไม่ได้รับการพิจารณา

“อบต.บ้านหม้อก็สนับสนุนมาตั้งแต่ปี 2554 ปีละ 100,000 บาทต่อเนื่องทุกปี”

ทุกวันนี้กองทุนฯ เปิดรับสมัครสมาชิกในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี โดยทางกลุ่มต่างๆ จะช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรับทราบ โดยกองทุนฯ ได้รับรางวัลการเป็นองค์กรต้นแบบที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนของตนเอง จากทางจังหวัดเพชรบุรี

แค่นี้ก็การันตีได้อย่างดีแล้วว่ากองทุนฯ นี้ดีมีประโยชน์ต่อคนในชุมชน...

กลุ่มสตรีบ้านหม้อ

ตอนที่ฉันไปเยือน แต่ละหมู่บ้านในตำบลบ้านหม้อไม่มีกิจกรรม นั่นจึงทำให้ฉันไม่เห็นการรวมพลังของกลุ่มแม่บ้าน ด้วยฟังจาก **มัทนา กงเพชร** ประธานองค์กรสตรีอาสาพัฒนาชุมชนตำบลบ้านหม้อ เล่าแล้วก็รู้สึกเสียดายอยู่ไม่น้อย

กลุ่มสตรีบ้านหม้อพัฒนาขึ้นมาจากกลุ่มจิตอาสาในบ้านไร่พะเนียด หมู่ที่ 2 ซึ่งมักรวมตัวกันทำกิจกรรมที่วัดประดิษฐ์นาราม เช่น ทำอาหารเลี้ยงชาวบ้าน ทำความสะอาดวัด และกลุ่มแม่บ้านนี้ยังเดินสายออกไปช่วยเหลืองานบุญในหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 3 อยู่เสมอ ทำให้กลุ่มสตรีเริ่มขยายตัวมากขึ้น ต่อมาในปี 2537 พัฒนาชุมชนอำเภอ

เข้ามาสนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อจัดตั้งกลุ่มสตรีขึ้นในตำบล เนื่องจากถือเป็นภารกิจสำคัญของท้องถิ่นที่ต้องส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537

ในครั้งนั้นแต่ละหมู่บ้านส่งตัวแทนหมู่ละ 10 คน เข้ามาร่วมเป็นกรรมการ โดยพัฒนาชุมชนอำเภอเข้ามาช่วยเป็นที่เลี้ยง คอยอบรมพัฒนาทักษะผู้นำ พัฒนาศักยภาพ และฝึกอาชีพชาวบ้านด้วย

“รูปแบบการทำงานขึ้นอยู่กับประธานเป็นหลัก เพราะประธานแต่ละคนก็จะมีทักษะและแนวคิดของตัวเอง อย่างคนแรกคือ

สุวรรณ ม่วงไหมทอง จากหมู่ที่ 1 ซึ่งเป็นอยู่ 2 วาระ รวม 8 ปี ช่วงนี้ถือเป็นช่วงเริ่มต้นงานหลักๆ เป็นการรวมกลุ่มกันปีละ 1-2 ครั้ง ตามที่พัฒนาชุมชนกำหนด แล้วมีการอบรมร่วมกับกลุ่มสตรีของอำเภอเมือง มีการฝึกอาชีพเย็บผ้า ทำอาหาร แต่ทั้งนี้เมื่อสตรีเข้มแข็ง ก็สามารถสะท้อนความต้องการของกลุ่มได้ อย่างช่วงหลัง อบต.สนับสนุนงบประมาณ มีการจัดทัศนศึกษา”

มัทนา กงเพชร

อย่างไรก็ดี ต้องยอมรับว่าแม่ตัวแทนของกลุ่มสตรีจะมีที่มาจากทั้ง 6 หมู่บ้าน แต่ผู้ที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จะมาจากหมู่ที่ 1-3 ส่วนหมู่ที่ 4-6 ค่อนข้างมีบทบาทน้อย เพราะชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ พนักงานบริษัท จึงไม่ค่อยมีเวลามาร่วมกิจกรรมเท่าไรนัก บวกกับสภาพของตำบลที่เวลานั้นยังไม่มีถนนที่ตีพร้อม จึงทำให้การเข้าร่วมเป็นไปอย่างจำกัด

“ต่อมามีการเปลี่ยนประธานเป็น **ณเชษฐสุตา นงนุช** ช่วงนี้มีการขยับขยายมากขึ้น เพราะประธานไปเป็นประธานกลุ่มสตรีของอำเภอเมือง ทำให้เกิดการรวมเครือข่ายเพื่อทำสวัสดิการขึ้นมา โดยมีการเก็บค่าสมาชิกคนละ 100 บาทต่อปี และเมื่อสมาชิกเสียชีวิต จะจ่ายให้ศพละ 1,000 บาท

สำหรับสาเหตุที่เราต้องเก็บค่าสมาชิก เพราะสมัยคุณสุวรรณ สมาชิก 60 คน มาไม่ค่อยครบ หรือมาแทนกันบ้าง ทำให้เราไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าใครเป็นใคร เวลาจัดสวัสดิการก็ไม่รู้จะทำอะไร การเก็บเงินสมาชิกก็ทำให้ระบุตัวบุคคลได้ ซึ่งเราเริ่มเก็บตั้งแต่ปลายปี 2547 แต่มาสำเร็จในปี 2548”

ผลจากการทำระบบให้ชัดเจน โดยเฉพาะการทำระบบสวัสดิการ ทำให้เกิดการแสวงหาการบอกต่อในชุมชน กลุ่มจึงขยายมากขึ้น เช่นเดียวกับงบประมาณสนับสนุนจาก อบต. บ้านหม้อที่สูงขึ้นเท่าตัว คือจาก 50,000 บาทเป็น 100,000 บาท ส่งผลให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมได้หลากหลายขึ้น

ทุกวันนี้กลุ่มจัดกิจกรรมปีละ 3 ครั้ง ตั้งแต่ธันวาคม-กันยายน เช่น ในปี 2558

จัดกิจกรรมพบกลุ่ม 2 ครั้ง ครั้งแรกที่ อบต. โดยมาแลกเปลี่ยนพูดคุยการดำเนินงานของกลุ่ม และแผนงานปีถัดไป นอกจากนั้นมีการอบรมให้ความรู้ เช่น เรื่องบทบาทสตรี ทักษะการเป็นผู้นำ โดยมีนักวิชาการหรือคอสัณนิสต์จากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมาเป็นผู้ถ่ายทอด

ส่วนครั้งที่ 2 เป็นการสัญจรลงหมู่บ้าน เรียกว่า นัดพบ 6 สาว เนื่องจากเวลาจัดกิจกรรมที่ อบต. สมาชิกจะมาประมาณครึ่งหนึ่ง กลุ่มจึงตัดสินใจลงไปทำกิจกรรมตามหมู่บ้าน

“มีประชุมกรรมการทุกวันทั้ง 10 ของเดือนอยู่แล้ว ก็ช่วยกันเลือกว่าจะลงสัญจรที่หมู่บ้านไหนวันใด แล้วจะทำกิจกรรมอะไรบ้าง แต่ละหมู่ไม่ซ้ำกัน โดยงบประมาณที่มีจะหารเฉลี่ยตามจำนวนประชากร ซึ่งข้อดีของการลงหมู่บ้านคือ เราสามารถแลกเปลี่ยนและดึงความคิดและทักษะของเขาออกมาได้ ไม่เหมือนกับเวลาประชุมที่ อบต. นอกจากนี้เรายังถือโอกาสขอรับบริจาคเสื้อผ้า เพื่อนำไปขายหารายได้เข้ากลุ่ม

ครั้งที่ 3 คือการรณรงค์ลดละเลิกเหล้า โดยอิงกับงานของ สสส. ซึ่งกลุ่มดึงเครือข่ายเลิกเหล้าเลิกบุหรี่เพชรบุรี ชมรมจักรยานเพชรบุรี สโมสรไลออนส์ และกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมาช่วย โดยกลุ่มของมัทนาเป็นต้นแบบของอำเภอ

ผลจากการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มสตรีบ้านหม้อเกิดการพัฒนา ณ เวลานี้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 300 คน โดยเปิดรับในเดือนสิงหาคมของแต่ละปี รวมถึงมี

การจัดสวัสดิการที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งที่ยังคงค่าสมาชิกไว้เท่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นการคลอดบุตรที่กลุ่มช่วยเหลือ 500 บาทต่อปี นอนโรงพยาบาล กลุ่มให้ 300 บาทต่อปี และกรณีเสียชีวิต กลุ่มให้ศพละ 5,000 บาท

นอกจากนี้ กลุ่มยังพยายามเชื่อมโยงกับกลุ่มสตรีอำเภอเมือง โดยชักชวนให้สมาชิกไปสมัคร เพราะกลุ่มระดับอำเภอมีกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งหากสมาชิกเสียชีวิตครอบครัวจะได้รับเงินช่วยเหลือ 100,000 บาท

“กองใหญ่นั้น สมาชิกจ่ายเงินคนละ 20 บาทต่อศพ โดยกองทุนจะเก็บเงินครั้งละ 5 ศพ 100 บาท นอกจากนี้กรณีที่สมาชิกคลอดบุตร กลุ่มให้เงินช่วยเหลือปีละ 500 บาท เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกระดับตำบลก่อน และต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้า 3,900 บาท ปัจจุบันมีคนตำบลบ้านหม้อไปเข้าร่วมประมาณ 190 คน”

กว่า 20 ปีมานี้ มัทนาว่ากลุ่มสตรีมีความสนิทสนมกันมากขึ้น จากเดิมที่เวลาประชุมหรือจัดงานไม่ค่อยมีคนมา แต่ทุกวันนี้มากันเป็นร้อย เช่นเดียวกับในเขตหมู่ที่ 4, 5 และ 6 ซึ่งตอนนี้กลุ่มมีสมาชิกอยู่ในหมู่ที่ 5 มากที่สุด

ฉันทิงดูก็รู้สึกเข้าทำ ผิดกับสังคมที่ฉันทิงดูที่อยู่กับบ้านใครบ้านมัน แจ่มมดิงแบบนี้ ทำให้ฉันทิงดูรู้สึกอิจฉาคนที่นี้ไม่น้อยเลยทีเดียว...

ชมรมกีฬาบำบัดทุกข์

นิคม เกสรสุคนธ์

อาจารย์สุนันท์ สุนันท์

ฉันมาถึงบ้านของ อาจารย์สุนันท์ ในตอนเย็น ซอยบ้านอาจารย์ติดกับถนนของเทศบาลเมือง เรียกว่าเป็นชุมชนเมืองโดยแท้จริง รั้วบ้านแต่ละหลังใหญ่โตบ่งบอกอาณาเขตของตัวเองเป็นสัดส่วน เห็นแบบนี้เลยคิดไปว่าต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อเข้ามาในรั้วบ้านอาจารย์สุนันท์ จึงทำให้รู้ว่าฉันคิดผิด

ตอนที่ไปถึง อาจารย์สุนันท์กำลังใช้สายยางฉีดน้ำบริเวณสนามเปตองให้พอเปียก ภรรยาอาจารย์นำขนมและน้ำดื่มมาตั้งไว้ไม่นานนัก นิคม เกสรสุคนธ์ เพื่อนบ้านของอาจารย์ก็ขี่รถมอเตอร์ไซด์เข้ามาสมทบ

“เดี๋ยวคนอื่น ๆ กำลังทยอยมา” นิคมว่าเช่นนั้น

พวกเรานั่งคุยกันที่โต๊ะข้างสนามเปตอง มะม่วงแช่อิ่มวางล่องตาโล่ใจ นิคมเริ่มย้อนความให้ฉันฟัง ถึงจุดเริ่มต้นที่ชาวบ้านแถบนี้เริ่มสนิทสนมกัน

“ตั้งแต่ปี 2537 ผมเป็นครอบครัวแรกๆ

ที่เข้ามาปลูกบ้านอยู่ในซอยนี้ เจ้าของจัดสรรที่ดินขาย แปลงหนึ่งประมาณ 100 ตารางวา แต่มีปัญหาว่าทางเข้าออกไม่ดี เป็นซอยตัน และยังเป็นทีลูกรัง เข้าออกลำบากมาก ผมติดต่อไปที่ อบต.บ้านหม้อ ก็ได้รับคำตอบว่าที่ตรงนี้เป็นที่ส่วนบุคคล ไม่สามารถจัดการอะไรได้ ผมเลยขอความร่วมมือชาวบ้านที่มาซื้อที่ดิน รวม 20 กว่าครัวเรือน มาประชุมกันว่า น่าจะพัฒนาถนนของเราเอง เลยเริ่มลงขันกัน ทำถนนคอนกรีต ใครมีมากออกมาก ใครมีน้อยให้น้อยหน่อย ทำโครงการสร้างถนนซอยประชารัฐ (ควาลย์) ตอนนั้นได้เงินมา 400,000 กว่าบาท แล้วเราก็มีเพื่อนบ้านที่ทำงานรับเหมาก่อสร้างมาช่วยออกแบบ แล้วจ้างแรงงานรายวัน คือทำกันเอง ดูงานตรวจงานกันเอง สั่งปูน หิน ทรายกันเอง ไม่มีบวกกำไร จนถนนแล้วเสร็จ จากนั้นก็ขอให้เจ้าของที่ดินยกถนนนี้ให้เป็นของ อบต.บ้านหม้อ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดี แต่สิ่งที่ได้กลับมาครานั้น คือพลังของชาวบ้าน”

อยู่กันเรื่อยมา จนในปี 2549 อาจารย์สุนันท์เกิดล้มป่วยหนัก ด้วยสาเหตุของโรคสารพัดอย่าง ไม่ว่าจะเป็นนิ้วในกรวยไตดับอักเสบ กล้ามเนื้อหัวใจเสื่อม เกาต์ ความดันโลหิตสูง อัมพฤกษ์ ซึ่งโรคเหล่านี้สะสมมานานจากการทำงานหนัก

“สมัยก่อนผมทำบ่อกุ้งอยู่ 123 ไร่ 8 โมงเช้าถึง 4 โมงเย็น ผมสอนหนังสือ พอสอนเสร็จรีบไปที่บ่อ จับกุ้งเสร็จราวตี 1 ขับรถกลับบ้านพักครู พักประมาณชั่วโมงกว่า ช่วงตี 3 ขับรถเอากุ้งไปส่งที่มหาชัย ได้เงินคืนละ 40,000-50,000 บาท ผมอดทนทำติดต่อกัน 10-11 วัน จนช่วงน้ำทะเลตาย จับกุ้งไม่ได้ ถึงพัก ทำอย่างนี้อยู่สิบกว่าปี แกรมรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา สุขภาพก็ย่ำแย่ลงเรื่อยๆ” อาจารย์สุนันท์พบว่า

อาจารย์สุนันท์เข้ารับการรักษาทันที แต่กระนั้นโรคอัมพฤกษ์ก็ถามหาซ้ำสอง ต้องรักษากันอีกค้ำรบ จน **เรืออากาศตรีวิน สุธะนันท์** ลูกชายของอาจารย์สุนันท์เห็นอาการพ่อไม่ดี เลยแนะนำให้ออกกำลังกายด้วย ซึ่งกีฬาที่ดีที่สุดคือเปตอง โดยปรับปรุงพื้นที่บ้าน ชื่อดินมาถม หินคลุกมาโปรย ติดสποดโลต์ เล่นกับเพื่อนบ้านที่สนิทกัน 3-4 คน ทุกเย็น

ช่วงแรกๆ ก็ค่อนข้างลำบาก เพราะร่างกายของอาจารย์สุนันท์แทบไม่มีแรง เดินไม่ไหว แต่อาศัยความพยายาม เพียง 4 เดือนก็เริ่มดีขึ้น สามารถยืน เดินได้ แต่ยังคงไม่ได้ จากนั้นผ่านไป 2 ปี ร่างกายอาจารย์จึงฟื้นฟูเต็มที่

นอกจากนี้ ด้วยความที่ชุมชนในซอย

สุนันทน์เล่า

ที่เป็นเช่นนี้ อาจารย์สุนันทน์มีเทคนิคให้เด็กพิเศษนี้ยกลูกเปตอง ช่างละ 2 กิโลกรัม 1 ชุด ให้อยู่ทุกวันจนรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ สุดท้ายกำลังแขนขากลับมา แต่น่าเสียดายที่เด็กคนหลังเสียชีวิตไปแล้ว

ปัจจุบันกลุ่มกีฬาบำบัดทุกข มีสมาชิกขาประจำ 21 คน เล่นกันทุกวันตั้งแต่ 5 โมงครึ่ง จนถึง 2 ทุ่ม โดยสมาชิกแต่ละคนจะหอบหิ้วเอาขนม ผลไม้ ติดไม้ติดมือกันมาคนละอย่าง

“อาจารย์สุนันทน์ถือเป็นต้นแบบของการเสียสละ ทั้งเสียสละเวลา เสียสละที่อยู่อาศัย เสียสละทุนส่วนตัว เพื่อให้กลุ่มมีความสุข” นิคคมกล่าวทั้งท้ายด้วยรอยยิ้ม

แล้วไม่นานจากนั้นเพื่อนบ้านและสมาชิกของกลุ่มก็ทยอยกันมา แต่ละคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ฉันทิณิกสนุกขอร่วมวงเปตองกับพวกเขาด้วย 5 นาทีผ่านไปฉันทิณิกเริ่มยอมรับความจริง เรี่ยวแรงของคนหนุ่มอย่างฉันทิณิกพวกเขาไม่ได้เลย ไม่ต้องพูดถึงฝีมือที่แทบไม่ใกล้เคียง และฝึกหนักที่ยากจะต่อกร ด้วยแต่ละคนมีครบหมด เปตองของพวกเขาไม่ได้มีแค่ฝีมือ แต่เปี่ยมไปด้วยจิตวิทยาพาฉันทิณิกชื่นชมความงามของยามเย็น ก่อนจะบอกลาจากไป เสียงหัวเราะของพวกเขายังไล่หลังส่งฉันทิณิก...

ค่อนข้างใกล้ชิดกัน จึงเริ่มมีการชักชวนสมาชิกมาร่วมเล่นเปตอง รวมทั้งมาร่ำมวยเต้าเต๋อชิงซี ผึกหายใจเข้าออกอย่างเป็นจังหวะ และเมื่อบ้านอาจารย์สุนันทน์เป็นจุดรวม ก็เริ่มมีการขนโต๊ะปิงปอง โต๊ะสนุกเกอร์ มาตั้งไว้ที่นี่

“ส่วนใหญ่ที่มาจะเป็นผู้สูงอายุ บางคนไม่ได้อยู่ในซอย รู้จักกันก็ชักชวนกันมา คนหนึ่งมีหลานเป็นดาวนชินโดรม เขาไม่สามารถควบคุมประสาทได้ ไม่มีสมาธิ แต่พอเขามาฝึกกับเรา เขาเริ่มควบคุมตัวเองได้ พอคนแรกประสบความสำเร็จ ก็มีคนพามาอยู่กับเราอีกคน เป็นดาวนชินโดรมและพิการซ้ำซ้อนกล้ามเนื้อเกร็ง ดีขึ้นตามลำดับ สามารถพูดคุ้ยได้ จากเดิมที่ต้องไปศิริราชเดือนละ 2-3 ครั้ง กลายเป็นแทบไม่ต้องไปเลย” อาจารย์

การเรียนรู้แบบบ้านหม้อ

Live & Learn

อย่างที่ทราบกันแล้วว่า การศึกษาเป็นสิ่ง
ที่นายฯ ให้ความสนใจมาก ที่ตำบลบ้านหม้อ
จึงมีกิจกรรมการศึกษาหลายอย่าง ส่วนใหญ่
มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้ชีวิต รู้จักความเป็นผู้นำ
เสียสละ ควบคู่ไปกับวิชาความรู้...

ศูนย์พัฒนาการศึกษา ตำบลบ้านหม้อ

ฉันว่าใครมีโอกาสมาก็สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ต่อให้เป็นคนต่างถิ่นก็เถอะ เขาต้องเดาออกแน่ว่าที่นี่เคยเป็นโรงเรียน

ฉันอยู่กับ **สุเมธ กรองกำธร** นักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เขาว่าครั้งหนึ่งอาคารสำนักงานนี้เคยเป็นโรงเรียนไร่พะเนียด แต่เนื่องจากมีนักเรียนเพียง 13 คน กับครูอีก 9 คน เพราะเด็กในพื้นที่ส่วนใหญ่ไปเรียนอยู่ในตัวเมืองกันหมด ทำให้กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งให้ยุบโรงเรียนเมื่อปี 2542

ทว่าด้วยเป็นภารกิจของท้องถิ่นที่ต้องให้บริการด้านการศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อจึงคิดจะพัฒนากิจกรรมใหม่ๆ ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วไป และสามารถเพิ่มพูนความรู้ตลอดจนประสบการณ์

ให้แก่เยาวชนได้ ในปี 2543 จึงเริ่มจัดค่ายเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นที่วัดเสาชวงเวียน มีเด็กเข้าร่วมประมาณ 20-30 คน โดยมีเจ้าอาวาสและกรรมการศึกษานอกโรงเรียน (ปัจจุบันคือ กศน.) เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ

“นายกฯ มองเห็นความเหลื่อมล้ำ ในตำบลบ้านหม้อยังมีเด็กที่มีฐานะไม่ดี เริ่มต้นจากกิจกรรมค่าย และพยายามพัฒนาเรื่อยมา อย่างปี 2544 ก็เริ่มหาครูต่างชาติเข้ามาสอนภาษาอังกฤษ แทรกเข้าไปในกิจกรรม ทำเป็น English on tour เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น ไปดูเจดีย์แดง ไปดูวิถีทำตาล เรียนนาฏศิลป์” สุเมธเล่า

เมื่อกิจกรรมเป็นรูปเป็นร่าง นายกฯ จึงอยากจัดกิจกรรมให้เป็นระบบขึ้น โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาการศึกษาขึ้นมา พร้อมกับสำรวจปัญหาในพื้นที่อย่างละเอียด พบว่าผู้ปกครองในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเรียนเสริม

สุเมธ กรองกำธร

ค่อนข้างมาก ส่วนเด็กที่มีฐานะยากจนก็ไม่มีโอกาสต่อยอดความรู้ ทางคณะกรรมการศูนย์ฯ จึงเลือกทำกิจกรรมต่อเนื่องที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เช่น วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ เปิดเรียนทุกวันเสาร์ครึ่งวัน ภาคเรียนละ 11 สัปดาห์ โดยเปิดรับเป็นรายภาคเรียน ภาคเรียนละ 120 คน หรือเฉลี่ยชั้นละ 20 คน

“ช่วงแรก ศูนย์ฯเชิญครูจากโรงเรียนมีชื่อเสียงในจังหวัด ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดี แต่พอเรียนไปได้พักหนึ่งเด็กเริ่มหายไป เพราะเด็กหลายคนบ่นว่าเจอในโรงเรียนแล้วยังมาเจอที่นี่อีก เลยไม่มาดีกว่า ศูนย์ฯจึงเปลี่ยนเอานักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่อยู่ในช่วงชั้นปีสุดท้ายมาสอนเด็กมากขึ้นเยอะ แล้วก็ปรับมาเรื่อยๆ โดยตอนนี้มีครูจากหลายๆ ที่สลับกันไป แต่จะเน้น

ครูที่อายุไม่มากนัก แล้วศูนย์ฯ มีครูฟิลิปปินส์คนหนึ่งมาสอนภาษาอังกฤษ”

นอกจากวิชาหลักแล้ว ยังมีการเสริมเรื่องท้องถิ่นเข้าไป เพื่อให้เด็กรู้ว่าในตำบลบ้านห้อมมีอะไรดีบ้าง โดยวิธีการวัดผล ทางศูนย์ฯพัฒนาการศึกษาจะมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อประเมินความรู้ของเด็กที่เข้ามาว่าเพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งที่ผ่านมา มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือสูงกว่าร้อยละ 80

นอกจากนี้ในช่วงปิดเทอมใหญ่ ทางศูนย์ฯ ยังจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนภาคฤดูร้อนอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดรับสมัครเด็กชั้นประถมศึกษา จำนวน 70 คน เพื่อมาทำกิจกรรมเป็นเวลา 13 วัน เป้าหมายหลักของกิจกรรมนี้คือการส่งเสริมภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีม

ชญาดา สุขสมมาถ

เนื้อหาในค่ายปรับเปลี่ยนไปทุกปีตามความเหมาะสม อย่างในปี 2559 ศูนย์ฯ เลือกกิจกรรมทั้งหมด 10 หัวข้อ รวม 78 ชั่วโมง ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม, นันทนาการ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, หนูน้อยรักการอ่าน, หนูน้อยนักพูดนักแสดง, ศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อม, ค่ายภาษาอังกฤษ Day Camp, วิถีชีวิตเกษตรกรพอเพียง, ระเบียบวินัยและค่านิยม 12 ประการ, ทักษะกีฬาแชร์บอล และทัศนศึกษา

“กิจกรรมทั้งหมดเน้นเรื่องภาวะผู้นำ และการแสดงออก คือมองถึงการใช้ชีวิต และการมีวินัยของเด็กเป็นหลัก” สุเมธกล่าวย้ำ

นอกจากนี้ **ชญาดา สุขสมมาถ** เจ้าหน้าที่กองการศึกษา กล่าวเสริมว่า ศูนย์พัฒนาการศึกษาฯ ยังร่วมกับ กศน. ตำบลบ้านหม้อ จัดอบรมเสริมอาชีพที่ประชาชนสนใจ เช่น การทำขนม ทำอาหาร ถักกระเป่า ผลิตแก้วน้ำ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้น 5-10 วัน รับสมัครผู้เข้าร่วมครั้งหนึ่งไม่เกิน 20 คน

“กิจกรรมของ กศน. มาจากความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก ส่วน อบต. มีหน้าที่อุดหนุนเรื่องสถานที่ และงบประมาณบางส่วน หาก กศน. มีเงินไม่เพียงพอ” ชญาดากล่าว

ขณะเดียวกันยังมีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งต่อยอดมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน อาทิ ศูนย์ไอซีที ศูนย์นาฏศิลป์ ศูนย์เกษตรอินทรีย์ และศูนย์กีฬาตำบล โดยแต่ละศูนย์มีกิจกรรมเกิดขึ้นตามอัธยาศัยและความสนใจของประชาชนในพื้นที่ เช่น ศูนย์กีฬาตำบล นำเด็กชั้นประถมมาฝึกหัดฟุตบอลในช่วงวันหยุด ส่วนศูนย์ไอซีทีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้าใช้บริการอินเทอร์เน็ต และฝึกการใช้โปรแกรมที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน

นับเป็นเรื่องดีๆ ที่ท้องถิ่นตั้งใจทำให้ประชาชนในคามดูแล ต่อจากนี้ฉันกำลังจะไปอีกหน่วยหนึ่งที่กำลังส่งเสริมในการเรียนรู้ของคนตำบลบ้านหม้อ...

กศน.บ้านหม้อ

พอดีว่าตอนนั้น พิมลธยา แก้วแดง หรือ ครูต่าย ไม่อยู่ที่ศูนย์ กศน.ตำบลบ้านหม้อ ด้วยมีการกิจอยู่ที่ศูนย์ กศน.อำเภอเมือง หนองมูก จึงพาฉันไปที่นั่น เพราะอยู่ไม่ไกลเท่าไรนัก

ครูต่ายรอต้อนรับอยู่ที่นั่น เธอพาฉันเข้าไปในห้องทำงาน ก่อนจะเริ่มเข้าเรื่องกัน เธอจัดแจงหาน้ำเย็นๆ มาให้

“คนสมัยก่อนพลาดโอกาสในการเรียนหนังสือ บางคนเรียนไม่จบชั้นประถมด้วยซ้ำ ทางออกหนึ่งที่คุณจะเพิ่มพูนปัญญาและได้วุฒิการศึกษา คือการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งในพื้นที่บ้านหม้อถือว่าประสบความสำเร็จมาก เพราะผู้บริหารท้องถิ่นพยายามผลักดันและส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ทัดเทียมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม” ครูต่ายเกริ่นนำ

ครูต่ายเล่าต่ออีกว่า ศูนย์กศน.ตำบลบ้านหม้อนั้น ยุคตั้งไข่มุกไปที่ผู้นำชุมชน ด้วยหลายคนยังไม่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย

“เมื่อก่อนผู้นำไม่มีทักษะในการพูด การบริหารจัดการไม่ค่อยเก่ง จึงร่วมคิดกับนายกฯ ว่าควรจะพัฒนากลุ่มนี้ก่อน อาศัยเป็นกระบอกเสียงให้ด้วย การเรียนของเรา ก็สะดวก เพราะส่งครูประจำยัง อบต.บ้านหม้อ ตั้งแต่ปี 2543 ไม่จำเป็นต้องมาเรียนที่ศูนย์ใหญ่ โดยนอกจากผู้นำในพื้นที่แล้ว นายกฯ ยังไปชักชวนผู้นำในตำบลอื่นเข้ามาเรียนที่นี้ด้วย เพราะหลายแห่งยังไม่เปิด เราก็สอนจนจบ ม.6 หลายๆ คนก็ต่อยอดไปถึงระดับปริญญาตรี”

จากกลุ่มผู้นำ ก็เริ่มต่อมาที่ชาวบ้าน อาศัยฐานข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อว่าใครที่ยังไม่จบการศึกษาระดับมัธยม มีผู้นำชุมชนที่ผ่านการเรียน กศน. คอยให้ความช่วยเหลือ จนมีผู้สมัครเข้าเรียนรุ่นหลังผู้นำสูงถึง 120-130 คน ซึ่งมากกว่าเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

“ช่วงนั้นคนที่เรียนไม่จบ ป.6 มีเยอะมาก

ประมาณ 60 เปอร์เซนต์ ซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลต่างกัน เช่น สถานที่เรียนอยู่ไกล ไม่สะดวก บางคนต้องเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ เด็กบางคนมีความพร้อมน้อย เราก็พยายามชักชวนให้เข้ามาจนทุกวันนี้ครูตายเกือบตกเกือบหมดแล้ว เหลือตำบลข้างเคียง เช่น ตำบลบ้านแหลม โพนพระ บางตะบูน”

เมื่อได้รายชื่อนักเรียน ครูตายจะคัดกรองปัญหารายบุคคล เช่น ตั้งครรภ์ในวัยเรียน พ่อแม่หย่าร้าง บางคนมาจากต่างจังหวัดเพื่อหางานทำ จากนั้นครูตายจะหาวิธีการจัดการที่เหมาะสม อย่างคนที่ไม่ม่เวลามาเรียน ก็อาจจะให้ส่งงานทางอีเมลหรือโซเชียลมีเดียแทน มาพบครูเพียงเดือนละ 1-2 ครั้งเท่านั้น บางคนไม่สามารถมาเข้าค่าย ซึ่งถือเป็นกิจกรรมภาคบังคับ เพราะต้องดูแลผู้ปกครองที่ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ ครูตายก็ต้องหาวิธีแก้ปัญหา เช่น จัดกิจกรรมอินทนต์แทน เป็นต้น

ปัจจุบันศูนย์ กศน.ตำบลบ้านหม้อ เปิดการเรียนการสอนทุกวันพุธและวันอาทิตย์ เอมละ 20 ครั้ง มีหลักสูตรประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เรียนช่วงชั้นละ 2 ปี ส่วนวิธีคำนวณคะแนนแต่ละเทอม แบ่งเป็นคะแนนเก็บ 60 คะแนน และข้อสอบปลายภาคซึ่งเป็นข้อสอบกลางอีก 40 คะแนน

ครูตายว่าข้อดีของตำบลบ้านหม้อคือเน้นเรื่องการศึกษามาก่อน ส่วนถนนหนทางมาเป็นทีหลัง

พิมลยา แก้วแดง

อีกภารกิจหนึ่งที่สำคัญของ กศน.ตำบลบ้านหม้อ คือการส่งเสริมอาชีพ โดยครูตายจะเข้าร่วมประชาคมกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เพื่อสอบถามความต้องการของประชาชนว่าอยากเรียนรู้อะไร เฉลี่ยปีหนึ่งจะเปิดอบรม 4 ครั้ง โดยในปี 2559 มีอบรมสานเส้นพลาสติก เลี้ยงไก่เกษตร ทำพรมเช็ดเท้า และกระเป๋าดักจากเชือกกรม

นอกจากนี้ กศน.ตำบลยังจัดกิจกรรมที่นำสนใจอีกหลายอย่าง เช่น การออกกำลังกายด้วยยางยืด เรื่องโภชนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เรื่องการคัดแยกและแปรรูปขยะ เพื่อให้ประชาชนมีภูมิความรู้และมีศักยภาพในการดูแลตัวเอง ครอบครั้ว และชุมชนต่อไป

ครูตายเดินออกมาส่งฉันขึ้นรถ พร้อมทั้งส่ายหัวว่าถ้าอยากูรู้เรื่องอะไรเพิ่มเติมให้โทรมาได้ ไม่ต้องเกรงใจ ฉันทขอขอบคุณครูตายอีกครั้ง...

หัตถกรรมใบตาลครูละม้ายมาศ

เมื่อตอนที่ฉันไปถึง ละม้ายมาศ อินทุกร ครูสอนศิลปะประจำโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) มารออยู่ก่อนแล้ว เธอกำลังนำดอกไม้ กล้วยไม้ พืช ตะกร้า ซึ่งสานด้วยใบตาลมาวางเรียงให้ฉันดู ทั้งหมดนี้คือผลงานเพียงเสี้ยวเดียวที่เธอรังสรรค์ขึ้นมา และนำมาต่อยอดด้วยการสอนนักเรียนที่โรงเรียน

จุดเริ่มต้นเกิดจากความรักในงานประดิษฐ์ โดยนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานใหม่ๆ ซึ่งหลายชิ้นเคยเข้าประกวดได้รับรางวัลมากมาย กระทั่งในปี 2546 ครูละม้ายมาศได้นำผลงานมาแสดงในงานเปิดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลงานไปเข้าตา **ดร.คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา** เลขาธิการสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในขณะนั้น ถึงขั้นมีการบอกกล่าวว่าฝีมืออย่างนี้สามารถพัฒนาเป็น OSOP หรือ 1 โรงเรียน 1 ผลิตภัณฑ์ได้เลย ครูละม้ายมาศจึงได้นำหัตถกรรมใบตาลนี้เข้าไปสอนในห้องเรียน โดยเปิดเป็นวิชาเลือกเสรี รวมทั้งยังได้รับเชิญให้ไปสอนโรงเรียนอื่นๆ ในจังหวัดเพชรบุรี

ต่อมามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีได้มาชักชวนให้ครูละม้ายมาศทำงานวิจัยเรื่องการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมเพื่อสร้างงานแก่คนในท้องถิ่น กระณีการพัฒนาและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์จากใบตาลของจังหวัดเพชรบุรี โดยมหาวิทยาลัยจัดสรรงบประมาณ หน้าที่ของครูละม้ายมาศคือการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ เช่น ดอกไม้อัดกลีบ ดอกไม้ตัดกลีบ สานกลีบจากใบตาล

ผลงานใหม่ของครูละม้ายมาศได้รับแรงบันดาลใจจากกาบไปเที่ยวห้างสรรพสินค้าแล้วเห็นผลงานดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพาราซึ่งมีการทำกลีบโดยใช้เครื่องอัด จึงไปถามคนทำว่า เครื่องอัดกลีบสามารถใช้วัสดุอื่นนอกจากยางพาราได้หรือไม่ ครูละม้ายมาศจึงได้ทดลองนำใบตาลไปอัดเป็นกลีบ ปรากฏว่าออกมาสวยงามเช่นกัน จึงนำมาต่อยอดจริงจังโดยทางมหาวิทยาลัยได้ซื้อเครื่องอัดกลีบให้แก่โรงเรียนเครื่องหนึ่ง เพื่อให้ครูใช้สอนเด็กในห้องเรียน และกระจายความรู้ไปยังชุมชนต่าง ๆ

สำหรับเคล็ดลับในการทำนั้น ครูละม้ายมาศเล่าว่า ให้นำยอดใบตาลอ่อนมาตากให้แห้งเป็นเวลา 2 วัน แต่ถ้าแดดไม่ค่อยดีแนะนำให้

อบก่امةถนก่อน เพื่อป้องกันปัญหาหกรขึ้น จากนั้นสามารถนำมาตัดมาสานได้ บางคนนำใบตาลไปใส่เครื่องอัดเพื่อตัดเป็นกลีบได้ แต่ส่วนมากไม่นิยมเพราะเสียเวลา เว้นแต่งานที่ต้องการความละเอียดมาก ๆ

ผลิตภัณฑ์จากใบตาลจะมีอายุประมาณ 3-4 ปี สีจะเริ่มซีด ซึ่งบางคนเลือกทาสีตกแต่งให้สวยงาม ถือเป็นที่ยอดขายชิ้นงานให้ยาวนานขึ้น

นอกจากการประดิษฐ์ในห้องเรียนแล้ว ครูละม้ายมาศยังส่งเสริมให้เด็ก ๆ นำภูมิปัญญานี้ไปต่อยอดเป็นรายได้เสริม อย่างเวลาว่างเทศกาล เช่น งานพระนครคีรี-เมืองเพชร งานแสดงสินค้าชุมชนที่เมืองทองธานี ก็จะนำเรื่องใบตาลนี้ไปสาธิต รวมถึงจำหน่าย

ละม้ายมาศ อินทร

โดยผลิตภัณฑ์ที่ทำก็มีหลากหลาย ตั้งแต่ของเล่นอย่างปลาตะเพียนสาน กุ้งสาน ปูสาน ของที่ระลึก เช่น กรอบไฟเบอร์ แจกันกล้วยไม้ ไม้ใส่ตุ๊กตองกระจก ส่วนดอกไม้ก็มีหลายแบบ เช่น ดอกตะแบก ดอกทิวลิป ดอกคาร์เนชั่น และกลุ่มของใช้ เช่น ตะกร้า พัด หมวก โคมไฟ ชะลอม

“สินค้าที่ขายดีมีหลายตัว เช่น ตุเรียนสาน ลูกเล็ก ๆ เรานำเครื่องหอมมาใส่ด้านใน เพื่อไปไว้ในตู้เสื้อผ้า รายได้ก็เป็นของเด็กๆ ซึ่งบางคนพอจบก็นำไปต่อยอดเป็นอาชีพสร้างรายได้ก็มี อย่างคนหนึ่งผลิตเป็นดอกไม้ติดเสื้อส่งห้างสรรพสินค้า หรืออย่างพัด ซึ่งก่อนหน้านั้นเราได้งบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนา

คุณภาพเยาวชน จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30,000 บาท เพื่อจ้างวิทยากรมาสอนการวาดลายบนพัด พอทำเป็นก็ต่อยอดเป็นอาชีพ” ครูละม้ายมาศว่า

ครูละม้ายมาศยังเป็นหนึ่งในวิทยากรค่ายเยาวชนภาคฤดูร้อน ที่ศูนย์พัฒนาการศึกษา ตำบลบ้านหม้อ จัดขึ้น ถือเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน

ฉันหยิบจับผลงานของครูด้วยความระมัดระวัง

“ใบตาลทนทานระดับหนึ่ง ไม่ต้องถึงกับกลัวขนาดนั้น”

ว่าแล้วครูละม้ายมาศก็สาธิตเอาผลมะกรูดใส่เข้าไปในตุเรียนสานให้ฉันดู...

เศรษฐกิจชุมชน

Community's economy

มาเยือนเมืองเพชร ดูเศรษฐกิจเมืองเพชร
หนีไม่พ้นขนม เพราะที่นี่มีกลุ่มทำขนม
มากมายหลายกลุ่ม ทำส่งขายกันไปไกลระดับ
จังหวัด บางตัวมีไปไกลถึงต่างประเทศ ไปดู
กันเลยดีกว่าว่ามีขนมอะไรที่หยิบจับมาฝาก
กันบ้าง...

ขนมไทยเพชรพร

ลักขณา ธรรมโชติ

เริ่มต้นที่ร้านขนมไทยเพชรพร ตอนที่ฉันไปถึง ขนมอาลัวนับสิบถาดวางอยู่ที่โต๊ะด้านหลัง มันเพิ่งผ่านการอบมาหนึ่งรอบ ช่างขนมไทยกำลังแกะอาลัวที่ตั้งเรียงเป็นระเบียบแต่ละเม็ดออก แล้ววางตะแคงในถาดเพื่อเอาเข้าอบอีกรอบ **ลักขณา ธรรมโชติ** เจ้าของร้านขนมไทยเพชรพร เชื่อเชิญให้ฉันชิมอาลัวที่อบด้านเดียว เนื้อสัมผัสต่างจากอาลัวที่อบเสร็จสมบูรณ์ ด้วยเหนียนุ่ม หวาน และหอมอร่อยจนอดถามไม่ได้ว่า มีแบบอบด้านเดียวขายไหม

ลักขณาเป็นอดีตช่างเสริมสวย ในราวปี 2537 เธอเปิดร้านเสริมสวยอยู่บริเวณวัดมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยในช่วงนั้นมีคนชักชวนให้ขายผลิตภัณฑ์ครัวของบริษัท เบทเทอร์โฮม จำกัด ซึ่งหนึ่งในภารกิจที่ต้องทำ คือการนำผลิตภัณฑ์ออกมาเป็นกลุ่ม จากนั้นสาธิตการทำขนมโดยใช้สินค้าของบริษัท ที่มีทั้งเครื่องตีแป้ง เครื่องตีไข่ ซึ่งทางบริษัทมีสูตรขนมปุยฝ้ายมาให้ ปรากฏว่าทำแล้วคนที่มาเกิดติดใจรสชาติขนม

“หม้อเอาอบปุยฝ้ายแล้วบานง่าย พอขายหม้อบ่อยครั้งเข้า ก็เห็นว่าขายขนมได้เหมือนกัน เลยให้ **เพ็ญพร สาธิตโชคชัย**

ผู้เป็นน้องสาวไปเรียนทำขนมเพิ่มเติมที่โรงเรียนยูเอฟเอ็ม ส่วนพี่ก็ขายหม้อต่อไปพร้อมกับขายขนมไปด้วย จนกระทั่งทำปุยฝ้ายมากขึ้นเพื่อส่งแม่ค้า จึงตัดสินใจเลิกขายหม้อ”

ลักขณาใช้หน้าร้านเสริมสวยของตนวางขนมขาย มีทั้งปุยฝ้าย ขนมเค้ก แยมโรล ขนมปัง

“ช่วงนั้นขายดีมาก โดยเฉพาะช่วงเทศกาล บางทีไม่ได้นอนไป 12 วัน จนกระทั่งเริ่มเบื่อ เลยทำน้อยลง ตอนนั้นลูกค้าถามว่าทำไมไม่เอาขนมหม้อแกมมาขายบ้าง ก็เลยไปที่ร้านแม่เป็นขอขนมมาขาย เพราะเขาเป็นเจ้าของแรกและอร่อยมาก”

เมื่อเริ่มรับขนมขาย ก็เริ่มขยายไปซื้อร้านอื่นๆ ส่วนลักขณาทำเพียงขนมปุยฝ้ายในช่วงเทศกาล แต่ขึ้นชื่อว่าของดีย่อมมีคนต้องการ ร้านเซเว่นอีเลฟเว่นมาติดต่อขอให้เธอลองส่งขนมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเพชรไปขาย ซึ่งช่วงนั้นข่าวเกรียงยงกำลังดัง ลักขณาจึงส่งให้เซเว่นในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และประจำบุรีรัมย์ และมีสินค้าอื่นอีกหลายตัวด้วยกัน กระทั่งต้นทุนของเริ่มขึ้น แต่สำนักงานใหญ่ไม่ให้ขึ้นราคา เธอจึงยกเลิก

การส่งให้ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น

เวลานั้นเป็นช่วงเดียวกับที่ลักษณะมี ปัญหาเรื่องสายคา จึงเปลี่ยนร้านเสริมสวย เป็นร้านขายขนมเต็มตัว ระหว่างนั้นพยายาม พัฒนาข้าวเกรียบงาให้ดีขึ้น โดยเริ่มรวมกลุ่ม เพื่อส่งสินค้าไปคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ 30 คน ลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท ลงได้ไม่จำกัด โดยสมาชิก มาจากตำบลคลองกระแซง และตำบลไร่ส้ม รวมถึงเพื่อนๆ ที่รู้จักย่านวัดมหาธาตุ

“จุดเด่นของข้าวเกรียบงาเมืองเพชร คือ ที่มีตราสัญลักษณ์ อย. ได้มาตั้งแต่ช่วงที่ทำส่ง เซเว่น สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ เขาทำข้าวเกรียบ งาเหมือนกัน แต่เขาไม่มี อย. เราเลยมา รวมกัน และจากเดิมที่ทำส่งให้ที่อื่น ก็มาทำ ส่งให้ที่นี่แห่งเดียว เขามลิต พี่ชาย ทำตลาด

อาศัยว่าพี่รับขนมจากหลายร้าน เกิดเป็น เครือข่าย พี่ซื้อของเขา เขาซื้อของพี่ แต่สินค้า ต้องดีด้วยนะ อย่างพี่วันนี้ไม่ได้รับแม่ปิ่น แต่ ก็ยังส่งสินค้าไปขายที่เขาได้ นอกจากของ เพชรบุรี พี่ยังมีเผือกทอด กล้วยอบเนย จาก จังหวัดสุโขทัย ที่เป็นคู่ค้ากันอยู่ด้วย”

ในปี 2550 สัญญาเช่าร้านเก่า (ที่เคย เป็นร้านเสริมสวย) หมดลง ลักษณะจึงได้ย้าย มาที่บ้านโคกมะกรูด หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านหม้อ โดยสินค้าหลักของร้านขนมไทยเพชรพร มีตั้งแต่ข้าวเกรียบงา รุ่นกรอบน้ำตาลสด รุ่นกรอบผลไม้ อาลัวน้ำตาลสด อาลัวยาวัง ข้าวตูโรชเบอร์รี่ จำหน่ายราคาขายปลีกกล่อง ละ 45 บาท ส่วนราคาขายส่งอยู่ที่ 35 บาท

จุดเด่นของขนมไทยที่นี่คือการใช้วัตถุดิบ ในชุมชน ในสัปดาห์หนึ่งจะมีเกษตรกรมาส่ง

น้ำตาลสดให้ที่ร้านเฉลี่ย 40 แกลลอน แกลลอนละ 20 ลิตร โดยสูตรขนมแต่ละอย่าง เกิดจากการทดลองทำไปเรื่อยๆ จนรสชาติ เข้าที่ ที่สำคัญเธอไม่หิวสูตร บางครั้งเวลามี คนมาเยี่ยมชม ก็แจกสูตรให้เลยก็มี

“ที่พยายามคิดสินค้าใหม่อยู่เสมอ เพราะ ส่งสินค้าเข้าประกวด OTOP ทุกครั้ง ครั้งแรก ส่งข้าวเกรียบงาประกวด ได้มา 4 ดาว พอปี ถัดมาส่งอีกครั้ง แต่ได้ 3 ดาว ถามว่าทำไม ดาวถึงลด เขาบอกว่าสินค้าซ้ำๆ ดาวจะตก หลังจากนั้นที่พยายามทำสินค้าแปลกๆ ไม่เหมือนใคร อย่างวุ้นกรอบน้ำตาลสด ได้ 5 ดาว เพราะพี่ไม่ได้ทำเป็นสิ่ง แบบคนอื่นทำ กัน แต่พี่ใช้น้ำตาลสดของบ้านหม้อทำ ใช้ ดูปลังแสงอาทิตย์ที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ให้มา ลองทำดู ปรากฏว่ากินได้ขายได้”

สินค้าที่ฉันปลื้มอย่างอาลัว ลักษณะว่า ช่วงแรกไม่ยากทำ เพราะเคยรับของกลุ่ม ที่รู้จักไปส่งในนามเพชรพร จนวันหนึ่งกลุ่ม ไม่ส่ง แล้วลูกค้าต่อว่า จึงไปหาที่อื่นมาขาย แต่คุณภาพไม่ผ่าน ทำให้ลูกค้าตัดสินใจ ทำเอง แรกเริ่มยังไม่ดี

“ทำให้ต้องตั้งคำถาม ทำไมมันแข็ง เป็น เพราะกะทิน้อยไปหรือไม่ อาลัวนี้ยาก ถึงจะ สูตรเดียวกัน แต่เชื่อได้เลยว่าทำออกมา ไม่เหมือนกัน เพราะเทคนิคอยู่ที่การกวน การตั้งไฟ ผิดเป็นครุ่นั้นแหละ”

ฉันเดินมาหลังร้าน ช่างขนมร้านเพชรพร ยังสาละวนกับการกลับข้างอาลัว ฉันทำตัว เป็นแมลงหรีแมลงวัน ตอมตรงนั้นนิดตรงนี้ นิด ถ่ายรูปไปก็หยิบอาลัวเข้าปากไปตามคำ เชื่อเชิญ ยอมรับว่าอาลัวของที่นี่อร่อยที่สุด เท่าที่เคยกินมาเลย...

กล้วยกวนบ้านไร่

จากบ้านขนมเพชรพร ฉันทินเดินทางมาที่บ้านไร่ หมู่ที่ 1 เพื่อมาดูกล้วยกวน ซึ่งเป็นสินค้าเด่นของที่นี่

ตำบลบ้านหม้อมีกล้วยอยู่มาก และชาวบ้านหมู่ที่ 1 หลายคนเคยเป็นลูกจ้างในโรงงานกล้วยของเอกชน เมื่อมีเงินทุนวัตถุดิบ และทุนความรู้ ถือเป็นโอกาสดีที่จะต่อยอดเป็นอาชีพเสริม ชาวบ้านจึงรวมตัวกันยื่นเรื่องต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อเพื่อของบก่อตั้งโรงกวนขนมพื้นเมืองขึ้น เมื่อปี 2542

ในช่วงเวลานั้นตำบลบ้านหม้อได้รับการจัดสรรงบประมาณจากโครงการมิยาซาว่าของรัฐบาลพоди แต่หลังจากทำต่อเนื่องมากกว่า 12 ปี โรงกล้วยกวนก็ประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจต้องหยุดพักไป

ฉันทินได้รับการแนะนำให้รู้จักกับ **สมชาติจักรกรต** ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ชาวาวที่กลับมา

ได้นั้น เพราะในปี 2554 หมู่บ้านได้รับงบประมาณมาจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน หรือโครงการ SML มา 400,000 บาท ทางหมู่บ้านจึงทำประชาคม โดยมีข้อเสนอให้ฟื้นโรงกล้วยกวนขึ้นอีกครั้ง ปรากฏว่าชาวบ้านเห็นด้วย ผู้ใหญ่บ้านจึงแบ่งงบประมาณ 200,000 บาท มาปรับปรุงสถานที่ ซึ่งเป็นที่ดินที่ได้รับการอนุเคราะห์จาก **วันเพ็ญ พราหมณี** ผู้อาวุโสในพื้นที่ ซื้อเครื่องไม้เครื่องมือซื้อแก๊ส และอุปกรณ์ต่างๆ โรงกล้วยกลับมาทำงานตามปกติ นอกจากนี้ยังกันงบประมาณอีก 60,000 บาท เป็นทุนสำรองในการซื้อกล้วยน้ำว้าสุก น้ำตาลทราย

“ปัจจุบันมีคนทำงานอยู่ 7-8 คน จ่ายค่าแรงให้ตามความเหมาะสม ที่สำคัญโรงกวนรับซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ กล้วยหวีหนึ่งรับซื้อ 8-14 บาทแล้วแต่ขนาดและฤดูกาล

ส่วนมะพร้าว รับประทานได้ 24-29 บาท ซึ่งถือเป็นการกระจายรายได้ แต่เราก็ไม่จำกัดว่าต้องมาจากหมู่ที่ 1 เท่านั้น หมู่อื่นๆ เราก็รับซื้อเหมือนกัน เพียงแต่ช่วงนี้เศรษฐกิจไม่ดีของแพง น้ำตาลขึ้น มะพร้าวแพง แคंपระครองตัวให้อยู่ได้”

ในแต่ละเดือนโรงกวนจะผลิตสินค้าให้ได้เฉลี่ยเดือนละ 2,000 กิโลกรัม โดยราคาขายส่งอยู่ที่กิโลกรัมละ 68 บาท ขายปลีกกิโลกรัมละ 80 บาท

“เราขายส่งให้ร้านค้าไปบรรจุหีบห่อของตัวเอง แล้วก็มีพวกชาวบ้านมาซื้อไปฝากลูกฝากหลาน”

ส่วนวิธีการผลิตกล้วยกวนของที่นี่ ผู้ใหญ่บ้านเล่าว่า เริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบคือ กล้วย มะพร้าว น้ำตาลทราย และแบะแซ “กล้วยต้องเป็นกล้วยสุกเท่านั้น เมื่อได้

กล้วยมาให้นำไปบดให้ละเอียด แล้วนำกล้วยไปกวน โดยใช้เครื่องกวนคนเนื้อให้ละเอียดระหว่างนั้น ก็ทำกะทิ โดยเอาเนื้อมะพร้าวไปขูดให้เป็นขุย แล้วใส่เครื่องคั้นกะทิ พอกวนกล้วยจนเข้าที่ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาทีก็นำกะทิมาใส่ จากนั้นกวนต่อเรื่อยๆ จนน้ำกะทิเริ่มงวด ถึงใส่น้ำตาลทราย และแบะแซ ซึ่งทำให้กล้วยเหนียวขึ้น กวนไปเรื่อย ใช้เวลาประมาณ 90 นาที จากนั้นนำกล้วยเทลงในแบบพิมพ์สี่เหลี่ยม เทลงจนเสมอบนพิมพ์ ผึ่งข้ามคืน ค่อยนำไปตัดเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วห่อกระดาษแก้ว”

กระทะหนึ่งสามารถผลิตกล้วยกวนได้ประมาณ 15 แผ่น แผ่นละ 30 กิโลกรัม ส่วนการหั่นนั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความชำนาญของคนหั่น เพราะโรงกวนไม่ได้นับผลผลิตเป็นเม็ด แต่นับเป็นกิโลกรัม

“เราก้าขายกับคู่ค้าเดิมๆ ไม่ได้หาตลาดเพิ่ม อยู่กันแบบพออยู่พอกิน แต่ที่ผ่านมามีร้านสะดวกซื้อขนาดใหญ่เข้ามาติดต่อเหมือนกัน ให้เราผลิตส่งเดือนละ 2,000 กิโลกรัม ถ้าอย่างนั้นเราต้องเพิ่มกำลังผลิตอีกเท่าตัว ซึ่งเรามองว่าเรามีศักยภาพที่ทำได้ แต่ไม่กล้ารับ เพราะกลัวหว่าตฤดูบไม่ได้อ่างกั้วยหรือมะพร้าวไม่ได้มีตลอดทั้งปี ราคาแต่ละช่วงย่งต่างกัน ถ้าเรารับออเดอร์และไม่มีของส่งก็แ่อยู่อย่างนี้แ่ให้คนงานมีงานมีรายได้อ”

นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์อีกตัวหนึ่ง คือ ขนหม้อแกง แ่จะทำตามที่ลูกค้าสั่งเท่านั้น เนื่องจากต้องยอมรับว่าในจังหวัดเพชรบุรี มีกลุ่มที่ทำขนหม้อแกงเป็นจำนวนมาก และแต่ละเจ้าก็มีร้านค้าผูกขาดอยู่แล้ว จึงยากที่โรงกวนแห่งนี้จะแทรกเข้าไปได้ แต่ถ้ามีผู้ต้องการ กลุ่มก็ทำให้ในราคาถาดละ 28 บาท แต่ถ้าเป็นถาดเล็กขายอยู่ที่ 14 บาท ซึ่งส่วนใหญ่มักจะสั่งไปช่วยงานบุญต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งในชุมชน

นอกจากนี้ ของที่เหลือจากกระบวนการผลิต ทางโรงกวนไม่ได้ทิ้ง แ่นำไปจำหน่ายต่อ เช่น เปลือกกล้วยขายให้ผู้เลี้ยงวัว กะลามะพร้าวจะมีรถมารับซื้อไปใส่เตาเผา กิโลกรัมละ 4 บาท ส่วนน้ำมะพร้าวที่ทิ้ง ขายแ่กลอนละ 20 บาท เพื่อผลิตเป็นน้ำส้มสายชู

“แม่โรงกวนจะไม่ได้สร้างรายได้อเป็นกอบเป็นกำ แ่เรากั้มั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ อย่างโรงกวนแ่กชนหลายๆ แ่่งเวลากั้วยแ่งเขาจะไม่สั่งกล้วย แต่ถ้ากล้วยถูกเขาจะเหมาเลย แ่แล้วเขาก็สั่งคนงานให้บดกล้วย บดเสร็จก็นำไปใส่ถังใส่โ่งง ถึงเวลาค่อยกวน ซึ่งเวลาที่เก็บกล้วยไว้นานเป็นเดือนเนื่อจะร่อย แต่ถ้าเป็นของที่นี่ปกแ่เสร็จกวนสดๆ รสชาติไม่เปลี่ยน ไม่มีส่วนผสมของแ่ียงผสมประกันได้ และนี่เป็นสาเหตุที่เรายขายได้ตลอด แ่จะไม่ได้ทำก็ย่้อกั้ตาม” ผู้ใหญ่บ้านสมชาติกล่าวทิ้งท้าย

ฉันลองหยิบกล้วยกวนของบ้านไร่มาชิม รสสัมผัสซางเหนียวนุ่ม เจือด้วยกลิ่นหอมของกล้วย กะทิ ในความหวานที่พอดีบพอดีเลย...

ขนมหวานแม่ฟ้าม่วย

ฉันยังไม่ได้ไปไหนไกล เพราะที่บ้านไร่ หมู่ที่ 1 นี้ ยังมีแหล่งผลิตขนมรสชาติดี เป็นขนมตระกูลทองหยอด ผ้อยทอง เม็ดขนุน เช่นเดียวกัน ขนมของที่นี้ส่งออกขายตามร้านต่างๆ ในหลากหลายตราผลิตภัณฑ์

ฟ้าม่วย เจริญสิน ออกมาต้อนรับหน้าโรงครัวซึ่งมีประตุมุ่งลวดปิดมิดชิด ก่อนนำฉัน

ไปนั่งที่โต๊ะเพื่อพูดคุยกัน ป้าฟ้ามุยเล่าว่า แต่เดิมเคยทำไว้ เลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ แต่บ่อยครั้งที่ราคาหมูราคาไก่ตกต่ำ ขาดทุนบ่อยครั้ง ซ้ำยังมีปัญหาน้ำท่วม บางปีแทบไม่รอด

“ผอญูป้าไปทำบุญที่วัด เห็นคนเอาทองหยอด ฝอยทองมาถวายพระ ป้าอยากทำเป็นบ้าง เมื่อเป็นรายได้ประจำวัน เลยเริ่มไปศึกษา ดีที่วาน้องสาวสามีมีฟาร์มไก่ ทุกวันจะมีไข่ฟักการ เช่น ไข่บวบ ไข่нім นำไปขายไม่ได้ เขาก็ขายให้ในราคาถูก”

ป้าฟ้ามุยอาศัยหลักครุพักลักจ่ายยามไปเป็นลูกมือ กระทั่งทำเป็น โดยช่วงแรกทำแจกจ่ายเพื่อนบ้าน พอรสชาติอยู่มือแล้ว

จึงนำไปขายที่ตลาด

“ป้าทำไปขายไป อาศัยขายเอง พอเริ่มขายดี แต่ว่าทำอยู่คนเดียวก็ไม่ไหว เพราะลูกยังเล็กอยู่ เลยไปติดต่อที่ร้านแม่บุญสมเอาของไปให้เขาลองชิม ปรากฏว่าโอเค สั่งทองหยอดอาทิตย์ละ 2,000 ลูก ต่อมาสั่งเพิ่มเป็นวันละ 1,000 ลูก แล้วเริ่มกระจายไปยังร้านอื่นๆ เพราะเวลาที่ไปส่งขนม แฟนจะเดินผ่านหน้าร้านต่างๆ ร้านแม่ปิ่นเห็นก็ถามว่าอยู่ที่ไหน ก็บอกไป เขาก็ตามมาดูที่บ้าน เริ่มสั่งป้าเป็นร้านที่สอง ซึ่งว่าไปก็แปลก เพราะร้านแม่ปิ่นกับแม่บุญสมเขาเป็นพี่น้องกัน เขาไม่บอกกัน” แม่ฟ้ามุยเล่า

อย่างไรก็ดี แม้สินค้าจะขายดี แต่ก็เชื่อว่าทุกอย่างจะโรยไปด้วยกลีบกุหลาบ เพราะช่วงที่ใช้หัวตันกระบาด เมื่อปี 2547 ก็ทำเอาธุรกิจของแม่ฟ้ามูยชวนเซไปเหมือนกัน เนื่องจากวัตถุดิบเป็นไซ้ จนต้องหยุดพักกิจการไปหนึ่งปีเต็ม หันไปเปิดร้านอาหารตามสั่งแทน จนสถานการณ์กลับสู่ภาวะปกติ จึงหันกลับมาทำขนมอีกรอบ

ทุกวันนี้ฟ้ามูยจะใช้ไซ้ไปประมาณ 900 ฟอง แต่ถ้าเป็นช่วงเทศกาลจะใช้มากถึง 1,500 ฟอง เป็นไซ้ใหม่ทั้งหมด ด้วยหากเป็นไซ้เก่า ขนมจะออกมาไม่สวย ซึ่งมีฟาร์มในชุมชนคัดไซ้เบอร์ 2 ขึ้นไปมาส่ง แล้วมาคัดเอาแต่ไซ้แดง ส่วนน้ำตาลที่ใช้เป็นน้ำตาลขาวบริสุทธิ์ เคี้ยวจนเหนียว ก่อนโรยฝอยทองลงไป และเมื่อมันเป็นลูกแล้ว จะตักน้ำเชื่อมเดือดๆ ราดอีกครั้ง ทำให้ขนมไม่บูดอยู่ได้เป็นสัปดาห์

ทุกวันนี้ฟ้ามูยส่งขนมขายในเพชรบุรี นครปฐม กรุงเทพมหานคร สินค้าหลักคือฝอยทอง ทองหยอด เม็ดขนุน โดยฝอยทองขายแพละ 10 บาท วันหนึ่งทำไม่ต่ำกว่า 100 แพ ส่วนทองหยอดและเม็ดขนุน ขายเม็ดละ

1 บาท วันหนึ่งส่งประมาณ 2,000-3,000 เม็ด แต่ถ้าเป็นช่วงสงกรานต์ หรือขึ้นปีใหม่ อาจจะต้องผลิตทองหยอดถึง 10,000 เม็ด และฝอยทองประมาณ 500 แพ

ในช่วงเย็นฟ้ามูยยังเอาขนมไปขายที่ตลาดนัดสี่แยกบ้านราชวรฯ ตลาดนัดสหกรณ์ ลูกแก้วสหกรณ์ และตลาดนัดหาดทราย ชายเทากับบราคาสง แถมที่แพงยังต่อยอดด้วยการนำผลไม้ เช่น กลัวย มะม่วง ลูกตาล พุทรา มาเชื่อม แซ่ฉิม และลอยแก้ว ขายกิโลกรัมละ 100-160 บาทขึ้นอยู่กับประเภทของผลไม้และฤดูกาล

ไม่เพียงแค่นั้น ของที่เหลือจากการผลิตฟ้ามูยไม่ได้ทิ้ง แต่นำไปใช้ประโยชน์ต่อ เช่น ขายไซ้ขาวให้ร้านทำขนมหม้อแกง กิโลกรัมละ 20 บาท เปลือกนำไปแปรรูปเป็นปุ๋ยใส่ต้นไม้ ถือเป็นการสร้างรายได้อย่างครบวงจรของครอบครัวเล็กๆ ครอบครัวนี้

ฉันขออนุญาตตามฟ้ามูยเข้าไปในครัว เพื่อเก็บภาพ มุ่งลวดที่เห็นดูจะกันฝิ่งไม่ได้เท่าไร แต่ทุกคนดูชินกับมันแล้ว ยกเว้นแต่ฉันที่กลัวมันตอย ฟ้ามูยหยิบขนมให้ฉันลองชิม ฉันไม่ขัดศรัทธาหรอกนะ...

ข้าวตังสุคนธา

เป็นเวลากว่ายี่สิบปีแล้วที่ชื่อของข้าวดัง
สุคันธธาเป็นสินค้ายอดนิยมระดับจังหวัดของ
เมืองเพชรบุรี ฉันทนเลยต้องขอมาเยี่ยมเยือน
สักหน่อย โดยร้านข้าวดังสุคันธธาตั้งอยู่ที่บ้าน
โคกมะกรูด หมู่ที่ 5 ตำบลตกล่างพื้นที่สามชัย
มีชื่อปแสดงผลิตภัณฑ์ คณะครุฯ มากกว่า
30 ชนิด มีทั้งที่อยู่ภายใต้แบรนด์สุคันธธา และ
แบรนด์อื่นๆ ด้านข้างชื่อปเป็นร้านกาแฟให้
ผู้มาเลือกซื้อขนมได้สั่งอะไรเย็นๆ ดื่มกัน

ตอนที่ไปถึง เจ้าของแบรนด์อย่าง
อาจารย์สุคันธธา ตั้งพาณิชย์ เปิดกระจกกรด
ทักทายเรา เธอกำลังจะออกไปธุระข้างนอก ดี
ที่มี **จุฑารัตน์ ตั้งพาณิชย์** หรือ **พี่ตุ้ม** ลูกสาว
ของอาจารย์สุคันธธาออกมาต้อนรับ

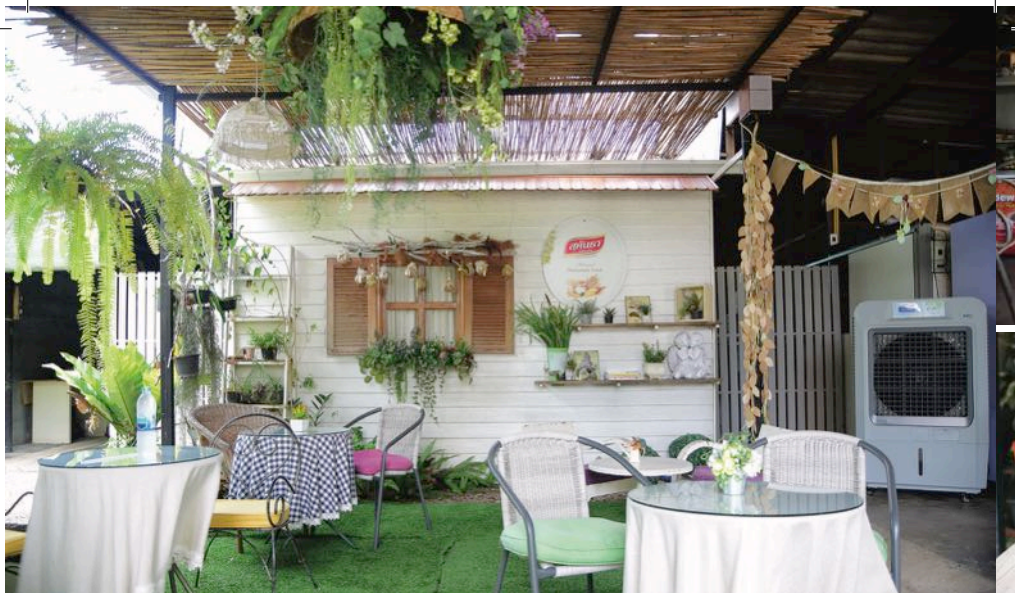
ที่ตุ้มเล่าถึงจุดเริ่มต้นของข้าวดังสุคันธธา
ว่าเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 2536 เวลานั้นแม่ของ
พี่ตุ้มกำลังจะเกษียณอายุราชการ จึงมองหา
ช่องทางใหม่ ๆ เพื่อเป็นรายได้จุนเจือ
ครอบครัว ด้วยความที่มีความรู้เรื่องขนม
กล้วยฉาบ มันฉาบ และขนมไทยต่างๆ และ
เคยทำขายบ้างประปราย จึงคิดที่จะเปลี่ยนมา
ทำเป็นอาชีพอย่างจริงจัง โดยเลือกข้าวดัง

เป็นสินค้าหลัก เพราะเห็นว่าเป็นสินค้าที่
แปลกใหม่ ด้วยเมืองเพชรเป็นเมืองขนม
จึงกลัวว่าจะซ้ำกับเจ้าอื่นๆ ที่ครองตลาดอยู่

ส่วนการจำหน่ายก็ยังคงใช้วิธีฝากขาย
ร้านต่างๆ เช่นเคย รวมทั้งฝากไปยังคนรู้จัก
ให้ช่วยกันแนะนำด้วย

“ช่วงนั้นคุณแม่เลิกทำขนมตัวอื่นหมด
หันมาทำข้าวดังอย่างเดียว ทำภายใต้แบรนด์
สุคันธธาเลย มีติดสติ๊กเกอร์ชื่อตัวเอง มีเบอร์
โทรศัพท์ เพราะด้วยความที่เป็นครู เวลาทำ
อะไรก็อยากให้มันถูกต้อง ถ้ามีปัญหา ลูกค้า
สามารถโทรกลับมาหาได้ หรือถ้าขายดี
ก็สามารถต่อยอดได้เช่นกัน และทำไปปีเดียว
แม่ก็ไปจดทะเบียนสถานที่ผลิตอาหาร และ
ขอตรา อย. ด้วย”

ผลิตภัณฑ์ช่วงแรกมีเฉพาะข้าวดัง
หมูหยองแผ่นใหญ่เท่านั้น จุดเด่นอยู่ที่วัตถุดิบ
ข้าวที่ใช้เป็นข้าวหอมมะลิ เพราะนุ่มและหอม
กว่าข้าวชนิดอื่น แล้วยังใช้น้ำตาลโตนด
ในชุมชนปรุงรส ทำให้ข้าวดังรสชาติหวาน
กลมกล่อมกำลังดี

หลังจากข้าวตังสุคันธชาติตลาด จึงค่อย มีการเพิ่มผลิตภัณฑ์เพื่อเอาใจผู้บริโภคที่ไม่รับประทานหมูหรือเนื้อสัตว์ เช่น ข้าวตังหน้ามะม่วงหิมพานต์ ข้าวตังหน้าขา ข้าวตังหน้าถั่วงอก ข้าวตังหน้าต้มยำกุ้ง ข้าวตังไก่หยอง ซึ่งเวลานี้ผลิตภัณฑ์หลายตัวได้รับตราสัญลักษณ์ฮาลาลรับรองจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

“ทุกวันนี้ เราแยกโรงผลิตเป็น 2 จุด จุดแรกสำหรับผลิตหมูหยอง และอีกแห่งสำหรับทำผลิตภัณฑ์ฮาลาล ซึ่งโรงฮาลาลนี้จะมีผู้รับรองเข้ามาตรวจเพื่อให้แน่ใจว่าเราไม่ได้ผลิตผิดหลักศาสนาอิสลาม”

นอกจากความอร่อยของสินค้าแล้ว สิ่งที่ทำให้ข้าวตังสุคันธชาติโดดเด่นคือบรรจุภัณฑ์ที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เพื่อให้สามารถเก็บไว้ได้นานถึง 1 ปี โดยไม่ต้องใช้สารกันบูด ทำให้สามารถส่งสินค้าไปจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าและส่งออกต่างประเทศได้

“จากข้าวตังแผ่นใหญ่ๆ เราแผ่นเล็กลง และทำบรรจุภัณฑ์ใส่ ส่วนแบบดั้งเดิมเราวางจำหน่ายในเพชรบุรี”

เมื่อช่วงหลังคนห่วงสุขภาพมากขึ้น จึงมีการวางจุดยืนให้ข้าวตังสุคันธชาติเป็นขนมที่ดีต่อสุขภาพ ผ่านการวางมาตรฐานตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการจัดจำหน่าย

“ต้องยอมรับว่าขนมไทยเป็นสินค้าที่คนรู้สึกว่าการทำไปแล้วไปไม่ได้ไม่ถึงไหน ใช้แค่กระบวนการภูมิปัญญา แต่เราเปลี่ยนวิธีคิดทำให้เป็นสากลยิ่งขึ้น ขอตรา GMP (Good Manufacturing Practice) เพื่อยืนยันว่าเรามีหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร ต่อมาเราขอ HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point) ซึ่งพูดถึงตัวผลิตภัณฑ์ว่าหากผู้บริโภครับประทานเข้าไปแล้วจะส่งผลกระทบต่ออะไรบ้าง สินค้าเราเป็นของทอด ผู้บริโภคก็จะกังวลเรื่องน้ำมันทอดซ้ำ ฉะนั้นเราสุ่มตรวจน้ำมัน

จचारัดน์ ตั้งพาณิชย์

ทุกๆ 10 กิโลกรัมของการทอด ซึ่งเราทำมา 4 ปีแล้ว ยังไม่เคยมีปัญหา แกรมมันันที่ตรวจก็ยังมีค่า PV (Peroxide value - ปริมาณออกไซด์ที่มีอยู่ในน้ำมันและไขมัน) ต่ำกว่าค่ามาตรฐานด้วย ซึ่งสะท้อนว่าคุณสมบัติน้ำมันที่ใช้ชนิดดี และน้ำมันที่เหลือก็ขายเพื่อไปทำไบโอดีเซลเท่านั้น”

หลังจากข้าวดังสุดันธาประสบความสำเร็จ ครอบครัวตั้งพาณิชย์ก็มีความคิดที่อยากทำให้สินค้ามีความเชื่อมโยงกับชุมชนมากขึ้น ในปี 2552 จึงเริ่มทำหน้าร้านของตัวเอง ตรงที่ฉันทันงักกับที่ตุ้มนี้แหละ ซึ่งมีทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามา โดยสินค้าที่จำหน่ายไม่ได้มีเฉพาะข้าวดังในราคาพิเศษเท่านั้น แต่ยังมีสินค้าอื่นๆ ที่ร้านพัฒนาขึ้น เช่น ข้าวกล้องงอกปรุงรส ขนมหม้อแกง และขนมไทยอื่นๆ โดยเน้นการใช้ชีวิตดีที่มีคุณภาพและความสะอาด รวมทั้งยังรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนมา

จำหน่ายด้วย อาทิ ขนมของฝากต่างๆ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ และผักปลอดสารพิษ

ส่วนใครที่ไม่ได้มีโอกาสมาเพชรบุรี ก็ไม่ต้องเสียดายไป เพราะมีจำหน่ายที่เดอะมอลล์ เซ็นทรัล โกลเด้นเพลส เลมอนฟาร์ม ส่วนที่ส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศก็มีอยู่หลายประเทศ แต่ผลิตภายใต้แบรนด์ของตัวเองเป็นหลัก

“หากพูดถึงความเปลี่ยนแปลงของข้าวดังสุดันธาตั้งแต่เริ่มจนวันนี้ ก็คงเป็นเรื่องระบบการจัดการที่ทันสมัยขึ้น แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เปลี่ยนคือหลัก 5 ส. ของคุณแม่ที่นำมาใช้ตั้งแต่เริ่ม”

ฉันทันช่วยที่ตุ้มจัดโต๊ะเพื่อนำข้าวดังมาถ่ายรูป นั่นทำให้ฉันทันเพิ่งเห็นบรรจุภัณฑ์ก็กลัวดูสวยงามสบายตา วางที่ไหนก็ดูเป็นที่จดจำ ยิ่งเมื่อรวมกับเรื่องรสชาติและคุณภาพมาตรฐานแล้ว จึงไม่แปลกใจที่ใครต่อใครจึงเข้ามาหาซื้อขนมที่นี้ติดไม้ติดมือไป...

เกษตรกรรมยั่งยืน

Sustainable agriculture

อย่างที่นายกะ ได้บอกกับฉันว่าในช่วงหลัง
มานี้ ตำบลบ้านหม้อมีความเปลี่ยนแปลง
อยู่มาก จากชุมชนกิ่งเมืองกิ่งชนบท กลายเป็น
ชุมชนเมือง วิถีชีวิตของคนเริ่มปรับเปลี่ยน นั้น
ทำให้สังคมเปลี่ยน นายกะ บ่นอุบว่าเสียดาย
วิถีชีวิตเดิม ๆ ดงละมุดที่เคยมีแน่นขนัด
เช่นเดียวกับดงตาล และนาข้าว กลับกลายเป็น
พื้นที่ที่ตั้งบ้านเรือน รีสอร์ท กลิ่นอาย
บ้านหม้อเริ่มจางไป แต่กระนั้นก็ยังพอมีพื้นที่
สีเขียวหลงเหลืออยู่ ผสมผสานให้บ้านหม้อ
ในวันนี้มีความกลมกล่อมอยู่ในที่...

กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านหม้อ

ฉันเดินทางมาที่บ้านไร่พะเนียด หมู่ที่ 2 เพื่อมาที่บ้านของ สอย ปานแก้ว เกษตรกรผู้เลี้ยงโค ทันทีที่เลี้ยวรถเข้ามา ฉันเห็นเขาอินโบกมือต้อนรับ เมื่อลงจากรถ เขาเชื้อเชิญให้ฉันนั่งที่โต๊ะรับแขกหน้าบ้าน พร้อมกับจัดหาน้ำดื่มเย็นๆ มาต้อนรับ แดดกำลังออกดีแต่เมฆแลดูจับก่อนหนา ฉันว่าฝนน่าจะตก

สอยย้อนความให้ฉันฟังว่า เมื่อ 30 ปีก่อน ตำบลบ้านหม้อมีที่นามากถึง 3,000 ไร่ แต่เดี๋ยวนี้ เหลือแค่ 1 ใน 6 ก็เก่งแล้ว

จุดเริ่มต้นการรวมกลุ่มของสอยและเพื่อนเกษตรกรเกิดขึ้นเมื่อช่วงปี 2530 หลังจากชาวบ้านประสบปัญหาต้นทุนการทำงานสูง เนื่องจากทุกคนใช้ปุ๋ยเคมี จึงคิดรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา

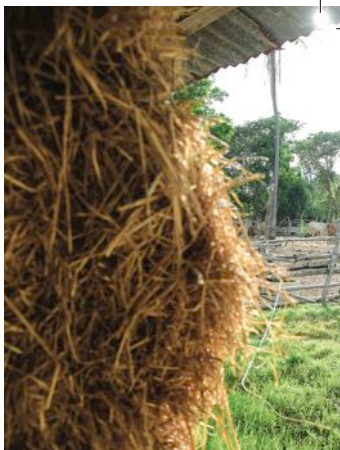

แรกเริ่มมีสมาชิกเข้าร่วม 181 คน โดยมีการระดมหุ้น หุ้นละ 50 บาท จำกัดคนหนึ่งถือได้ไม่เกิน 30 หุ้น ณ เวลานั้น ได้เงินตั้งต้นมาประมาณ 20,000 บาท กลุ่มนำเงินจำนวนนี้ไปซื้อปุ๋ยอินทรีย์สำเร็จรูปจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อจำหน่ายต่อให้สมาชิก บวกกำไรกระสอบละ 20 บาท แล้วบริหารเงินกองกลางสำหรับการจัดซื้อครั้งต่อไป

“สมาชิกเชื่อไปใช้ก่อน ทำนาเสร็จค่อยมาจ่าย หรือที่เรากำหนดคือ 4 เดือน” สบายว่า ทว่าด้วยความที่นาผ่านสารเคมีมาตลอด เมื่อปรับมาใช้อินทรีย์ ผลผลิตก็ไม่ได้ตามเป้า ต้องใช้ปุ๋ยจำนวนมาก ส่งผลให้ต้นทุนไม่ได้ลดเท่าที่ควร หลังจากบริหารจัดการซื้อขายปุ๋ยมาได้ 3 ปี กลุ่มมาคุยกันใหม่ ได้ข้อสรุปว่าจะผลิตปุ๋ยเอง โดยได้เกษตรกรอำเภอมาแนะนำวิธีทำปุ๋ย

“เขาสอนให้เราเอามูลสัตว์ตามบ้าน ทั้ง ชี้ไก่ ชี้เป็ด ชี้วัว ชานอ้อย ละอองข้าว ขุยมะพร้าว แกลบดำ ผักตบชวา มาผสมกัน คือทุกบ้านสมาชิกหามาช่วยกัน ทำที่หลังบ้าน ของผมในช่วงเดือนพฤษภาคม ใช้เวลาหมัก ถึง 6 เดือนถึงจะใช้ได้” สอยอธิบาย

กลุ่มขายปุ๋ยให้สมาชิกในราคา กิโลกรัม ละ 2 บาท ถูกกว่าซื้อข้างนอกที่ขายกัน กิโลกรัมละ 4 บาท แต่ช่วงหลังคนทำน้อยลง และมีการขอคืนเงินหุ้นไปบ้าง จนปัจจุบันนี้ เหลืออยู่ 81 คน

ทางกลุ่มจัดสรรผลประโยชน์ โดยแบ่ง กำไรออกเป็น 3 ส่วน คิดเป็นร้อยละ 80 เข้า กองกลาง ร้อยละ 10 เฉลี่ยคืนผู้ซื้อปุ๋ย คิดจาก เงินที่สมาชิกซื้อปุ๋ย ซื้อ 100 บาท คืนให้

2 บาท และร้อยละ 10 สุดท้ายสำหรับปันผล สมาชิก ทุกเดือนมิถุนายน ส่วนมากมีเพดาน อยู่ที่หุ้นละไม่เกิน 8 บาทต่อปี อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี 2555 กลุ่มไม่ได้หักกำไรร้อยละ 20 คืนแก่สมาชิกแล้ว เนื่องจากผลกำไร ค่อนข้างน้อย จึงขอมติกลุ่มปิดเป็นทุนสำรอง ทั้งหมด

สอยว่าที่กำไรน้อยมาจากหลายปัจจัย อย่างแรกเลยคือในพื้นที่มีจำนวนเกษตรกร น้อยลงเรื่อยๆ หลายคนขายที่ดินเพื่อทำ หมู่บ้านจัดสรร จนปัจจุบันเหลือชาวบ้าน ในพื้นที่เพียง 30 กว่าคนเท่านั้น

อีกส่วนหนึ่งมาจากองค์การบริหารส่วน ตำบลบ้านหม้อเข้ามาสนับสนุนการทำปุ๋ย ให้สมาชิกมากขึ้น โดยสนับสนุนงบประมาณ

ให้ปีละ 80,000 บาท ตั้งแต่ปี 2546 ยกเว้นปี 2557 และ 2559 ซึ่งกลุ่มไม่ได้ทำปุ๋ยเนื่องจากขบวนการขอการทำนาเหลือเพียงปีละหนึ่งครั้ง ทำให้มีปุ๋ยเหลือค่อนข้างมากและปุ๋ยที่ได้ก็แจกจ่ายให้สมาชิกที่มาช่วย โดยไม่ได้เสียค่าใช้จ่าย จะขายให้คนที่ไม่ใช่สมาชิกเท่านั้นในราคาตลาดกรัมละ 2 บาท

นอกจากนี้ สมัยก่อนกลุ่มได้นำเงินกองกลางส่วนหนึ่งไปลงทุนกับธุรกิจน้ำมันดีเซลเพื่อบริการชาวบ้าน และผู้ที่สัญจรไปมาในตำบลบ้านหม้อ ทว่าพอปี 2552 บริษัทน้ำมันที่เป็นคู่ค้าปิดตัวลง กลุ่มจึงยุติบทบาทนี้ รวมถึงเงินกองกลางที่สูญไปพร้อมกับบริษัทคู่ค้า

อย่างไรก็ดี แม้ปัจจุบันจะเหลือพื้นที่นาเพียงไม่เกิน 150 ไร่ พื้นที่สวนไม่ถึง 50 ไร่

แต่สอยยังยืนยันที่จะรักษากลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านหม้อเอาไว้ เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในพื้นที่ และในเมื่อปุ๋ยที่ผลิตสามารถนำไปใช้ปลูกพืชใดๆ ก็ได้ จึงไม่ถือเป็นเรื่องเสียหาย

“กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านเราร่วมกันสร้างขึ้นมากับมือ ผมจึงอยากให้กลุ่มนี้ยังคงอยู่ต่อไป แม้ว่าจะยังปันผลไม่ได้ แต่ในอนาคตถ้าเรามีกำไรพอ ก็อาจจะนำเงินตรงนี้ไปต่อยอดทำกิจกรรมอื่นๆ”

ว่าแล้วสอยก็พาฉันไปดูพื้นที่ทำปุ๋ยหลังบ้าน ส่วนหนึ่งเขาก็นอกใจเลี้ยงวัว ซึ่งมูลวัวเหล่านี้เป็นวัตถุดิบสำคัญในการทำปุ๋ย จากนั้นเดินไปทางด้านหลัง เห็นที่นาเว้าแหว่งแปลงหนึ่ง มิถุนายนแล้ว แต่ชาวบ้านก็ยังไม่ได้ทำนาฝนฟ้าช่างไม่มีความแน่นอนเอาเสียเลย...

เกษตรพอเพียงบ้านลุงสมจิตร

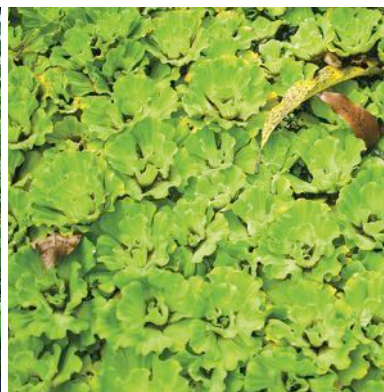

นอกเหนือจากนาข้าว ที่นี้ยังมีสวน
หลงเหลืออยู่กระจุกหนึ่ง ฉันทมาที่บ้าน
ร่วมพัฒนา หมู่ที่ 6 ห้วยมุกว่าโซนนี้ยังคง
ความเป็นชนบท เรือกสวนไร่นายังกระจุกตัว
แน่น ทางเข้ามาฉันเห็นชวานาก่าลังโถพรวน
เตรียมลงข้าว แถวนี่ดูมีน้ำดี รถพาดันมาหยุด
อยู่ที่สวนผักแห่งหนึ่ง ลงไปร้องเรียกไม่เจอ
ใคร ห้วยมุกจึงนำฉันเดินไปยังบ้านตรงข้าม
จนได้เจอ **สมจิตร์ เหลียงบำรุง** เจ้าของสวน
เขาตกทายฉันด้วยสำเนียงถิ่นเพชรบุรี

จุดเด่นของสวนเกษตรที่ลุงสมจิตรทำ คือ การปลูกแบบอินทรีย์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ โดยเขาจะหมั่นเติมสารอินทรีย์ลงในดินอยู่เสมอ เพื่อให้พืชพันธุ์ได้สารอาหารครบถ้วน จะมีเพียงพืชอย่างข้าวโพดที่เขายังผสมผสานปุ๋ยเคมีและอินทรีย์

“ผมปลูกผักคะน้าเป็นหลัก ทำเกือบตลอดทั้งปี จะมีพักดินบ้าง อาศัยปลูกข้าวโพดแทนเพื่อไม่ให้แมลงมารบกวน ถ้าผมปลูกพืชซ้ำที่ต่อเนื่อง แมลงจะเข้า เช่น หนอนที่กินคะน้า หรือหมีตกกระโตด การปลูกหมุนเวียนก็เหมือนเป็นการตัดวงจรของศัตรูพืช” เจ้าของบ้านเล่าถึงการดูแลพื้นที่การเกษตรกว่า 8 ไร่

สมจิตร เหลียงบำรุง

สมจิตรว่าหลังเก็บข้าวโพดแล้ว เขาจะเอาต้นข้าวโพดมาสับทำเป็นปุ๋ย ผสมกับขี้เปิดที่ซื้อมาใส่ เพื่อเพิ่มธาตุอาหาร เขาไม่ใช่ขี้วัว เพราะเวลาใส่แล้วหญ้ามักจะขึ้น ส่วนถ้าพบปัญหาแมลง เขามีน้ำส้มควันไม้

“อย่างเมื่อก่อน ผมจะเอาหางไหล (ไม้เลื้อยประเภทหนึ่ง) มาสับแล้วทำน้ำไล่เพลี้ย ไล่แตน แต่ช่วงนี้ไม่ค่อยทำแล้ว เพราะมันบุดง่าย”

สมจิตรจะทำข้าวโพดกับคะน้าเป็นหลัก สลับกัน โดยข้าวโพดใช้เวลา 65 วัน ถึงเก็บเกี่ยวได้ ส่วนคะน้าใช้เวลา 45-50 วัน โดยช่วงฤดูหนาวจะให้ผลผลิตคะน้าดีที่สุด และนอกจากพืชสองตัวนี้แล้ว สมจิตรยังปลูกมะม่วง ลำไย พักทอง ถั่ว ข้าว และอีกหลายๆ

ชนิด เพราะเขาเชื่อว่าการทำเกษตรผสมผสาน เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวอยู่รอด

ผลผลิตที่ได้ โดยเฉพาะคะน้า สมจิตรส่งขายยี่ปี่ในตลาดเพชรบุรี วันหนึ่งประมาณ 200 กิโลกรัม ขายราคากิโลกรัมละ 10-30 บาท ขึ้นอยู่กับราคตลาดในเวลานั้น ส่วนพืชอื่นๆ บางส่วนส่งตลาด แต่บางส่วนไว้ขายในหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านได้กินผักผลไม้ปลอดภัย

สมจิตรพาฉันไปดูแปลงคะน้า แปลงดินที่ปักไว้ เขาชี้ไปที่อีกฝั่งของแปลงผัก ใกล้สุดตา ลักพักเขาขอตัวไปที่สวนลำไย หายไปไม่ถึง 10 นาที ในมือมีลำไยมา 2 กำใหญ่ เขายกให้ฉันเอากลับไปกิน ฉันมองลำไยในมือ คิดว่านี่แหละคือความมั่นคงและมั่งคั่งที่แท้จริง...

វ័ណ្ណន្តរ

Culture

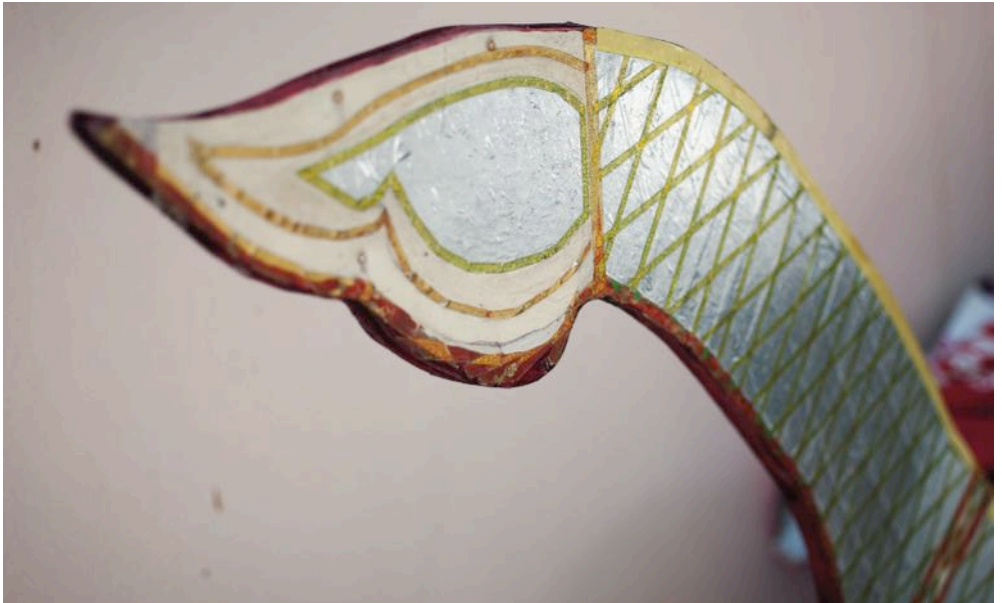

กาลเวลาผ่านไปย่อมนำพาความเปลี่ยนแปลงมาสู่สิ่งต่างๆ ยิ่งกับตำบลบ้านหม้อซึ่งอยู่ในเขตเมือง มีความเจริญเข้ามามากมาย หลายเรื่องราวกลับกลายเป็นอดีต สุ่มเสี่ยงต่อการดับสูญ เช่นเดียวกับการเล่นที่เรียกว่า 'เห่เรือบก' ที่ตำบลบ้านหม้อยังอนุรักษ์ไว้ แต่ก็น่าหวั่นใจ ด้วยผู้สืบต่อนั้นหาได้ยากยิ่งแล้ว...

हेरीोक

“...บ้านหม้อของเรา
เลื่องชื่อลือกระฉอน
ปั้นหม้อปั้นไห
เลื่องชื่อลือชา
ต่อมามีทุกข์
เจดีย์แดงนั้นไง
พม่าบุกรุกราน
บุกมาถึงบ้านหม้อ
ชาวบ้านหลบหนี

ถิ่นเก่าแต่ก่อน
แต่ก่อนนั้นนา
ค้าขายกันมา
ขายค้าหม้อไห
พม่าบุกเข้าไทย
หลักฐานยังมี
ถึงบ้านเพชรบุรี
มาก่อเจดีย์
มาก่อหม้อไห...”

เสียงเพลงเหงาจาก จำลอง สุขอร่าม หรือ ลุงแก้ว ดังกังวานอยู่ในห้องประชุม เขาเป็น ประชาชนชาวบ้านผู้ประพันธ์กลอนเห่เรือ ประจำตำบลบ้านหม้อ

เป็นเวลากว่า 40-50 ปีแล้วที่ชายผู้นี้ รับประทานที่สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ต่อจากรุ่นปู่ย่าตายาย โดยการเห่เรือบก ถือเป็นการเล่นดั้งเดิมของคนพื้นถิ่น โดย ดัดแปลงมาจากการแข่งเรือ เสมือนจำลองเรือ ด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่มีตามธรรมชาติ นำไม้ไผ่ ลำยาวมาผ่าออก แล้วต่อเป็นโครงเรือ เว้น ที่ว่างตรงกลางให้คนยืนได้ ตกแต่งข้างตั้งแต่ หัวเรือไปยังท้ายด้วยไม้เนื้ออ่อน เต็มสีล้น ด้วยกระดาษสี และวัสดุอื่นๆ ตามความคิด สร้างสรรค์ โดยช่วงกลางเรือบคนนิยมทำเป็น บุษบกหรือชุ้มยอด แล้ววางพุ่มเงินคู่กัน การ เห่เรือบคนนิยมเล่นในงานประจำปี งานรื่นเริง ต่างๆ และงานประเพณีทางศาสนา

“เวลาเล่นลูกเรือต้องแต่งตัวให้สวย พอ ถึงจังหวะพายก็พายพร้อมๆ กัน เพลงก็ต้อง ร้องให้เพราะ มีจังหวะจะโคน สร้างความ สนุกสนาน พ่อของลุงแก้วเป็นคนสอนพายเรือบ พ่อบายแก่งและยังเป็นคนแต่งเพลงด้วย”

เอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของเรือบค คือการใช้ผู้หญิงเป็นฝีพาย ล้อไปกับเรือแข่ง ที่ใช้ผู้ชาย แต่ละทีมต้องรวบรวมหญิงสาว หน้าตาดีในหมู่บ้านหรือตำบล คณะหนึ่ง ประมาณ 12-20 คน ขึ้นอยู่กับลำเรือ ในกรณี ที่ผู้หญิงไม่พอกก็อาจจะใช้ผู้ชายเข้ามาเสริมได้ โดยให้ยืนตรงหัวเรือและท้ายเรือ ยืนเรียง เตี่ยว ส่วนบริเวณท้องเรือซึ่งกว้างหน่อยจะให้ ยืนเป็นคู่ชายและขวา แต่ละคนจะมีสาย สะพายพาดบ่าเพื่อแบกลำเรือ โดยการพาย เป็นไปตามจังหวะการร้อง ซึ่งผู้ร้องอยู่ในหรือ นอกเรือก็ได้ แต่พอร้องเสร็จ คนที่อยู่ในเรือ จะต้องร้องรับเสมอ แล้วยังมีคนถือกรับ คอยกำกับจังหวะอยู่นอกเรืออีกที

“สมัยก่อนช่วงบุงๆ ไม่ต้องคัดเลือกเลย เพราะคนแย่งกันมา ถ้าคนเกิน เราเก็บไว้เป็น สำรอง ด้วยแต่เดิม เราต้องเดินแบกเรือ เข้างาน บางคนเหนื่อยเดินไม่ไหวก็มี แต่ เฉพาะคนที่อยู่หน้า 2 คน ต้องคัดเลือก คือ เลือกคนที่สวย ยิ้มเก่ง พายเก่ง ร้องดี เพราะ ถือว่าเป็นหน้าตาของทีม แต่ว่าจะต้องรับ น้ำหนักเรือ เพราะยืนเดี่ยว”

จำลอง สุขอร่าม

ลุงแก้วเล่าต่อว่า เพลงเรือจะเป็นกลอนแปด แต่แบ่งครึ่งหน้าสำหรับคนนำ และครึ่งหลังสำหรับคนรับ โดยการเต้นครึ่งหนึ่งร้องก็เพลงขึ้นอยู่กับเวลา เช่น กองประกวดมีกำหนดระหว่าง 20-30 นาที ก็อาจจะร้องได้ 5-6 เพลง

“ส่วนมากจะเริ่มจากการเชิญขวัญแม่ย่านาง แล้วห่กลอนแปดบอกว่าเรือเรามาจากไหน เช่น เรือเรามาจากบ้านหม้อ เราก็ร้องเพลงประวัติบ้านหม้อ จากนั้นก็ดูว่าเรามางานอะไร ถ้าไปงานกฐินงานผ้าป่า เราก็แต่งเพลงกฐิน เพลงผ้าป่า จากนั้นก็ร้องกาพย์เห่เรือปิดท้าย ซึ่งส่วนใหญ่เนื้อสั้นแต่ทำนองยาว อย่างที่ลุงแก้วแต่งไว้ เพชรเอ๋ย-ชะเพชรบุรี-ชะ สมญามีเมืองสามวัง-ห้าให้โบราณก่อนสร้างวังมีชื่อตั้งว่าพริบพรี เท... เท... ซึ่งเวลาแสดงเหมือนงานชลมารค แสดงแล้วสวยดี”

สำหรับการประชันหรือการตัดสินผลวัดจากความสวยของตัวเรือ อย่างที่มีเรือ 2 แบบ คือเรือที่หัวเป็นหงส์ ชื่อเรือหงส์บ้านหม้อ กับเรือมาดอีก 2 ลำ แล้วก็ดูเรื่องฝีพาย ความไพเราะของเพลง ความพร้อม

ของการพายและการแต่งกายของคณะเห่เรือ

“เขาจะมีคะแนนสำหรับแต่ละเรื่อง บางแห่งที่ลุงแก้วเคยไปแข่ง เขาจะให้คะแนนรวมถ้าพร้อมหมด คุณได้รางวัลใหญ่เลย แต่ถ้าเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งก็เอารางวัลเล็กไป”

อีกเสน่ห์หนึ่งของงานเห่เรือบกก็คือ ความศรัทธาของชาวบ้าน เพราะเวลาทีมงานเห่เรือ บรรดาญาติพี่น้องของฝีพายก็จะติดตามไปชมด้วย ชุมชนสามัคคีกัน สนุกครื้นเครงด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ลุงแก้วยอมรับว่า การละเล่นนี้เริ่มเสื่อมความนิยม ทุกวันนี้การจะหาเด็กสาวมาเป็นฝีพายก็ยากขึ้น ส่วนใหญ่จะเหลือแต่ผู้สูงอายุ ฉะนั้นจึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เช่น เวลากิจกรรมเข้าค่ายภาคฤดูร้อนหรือการสอยเสริม ก็จะมีการบรรจุกิจกรรมเห่เรือลงไปในคาบเรียนด้วย โดยจะไปฝึกกันที่บ้านของป้าสาอาง ม้ายอุเทศ เพราะสถานที่พร้อมที่สุด

ฉันฟังลุงแก้วเห่ ‘เพชรเอ๋ย-ชะ เพชรบุรี-ชะ สมญามีเมืองสามวัง-ห้าให้’ ในแววดาของแกเปี่ยมด้วยประกายสุขชัดเจน...

อาหารการกิน

Where to eat

A photograph of a white ceramic bowl filled with a thick, brown, smooth soup. The bowl is placed on a white plate with a gold floral pattern. To the left of the bowl, there are fresh green vegetables, including broccoli and leafy greens, and several vibrant blue flowers. A silver spoon is partially visible behind the bowl. The background is a wooden surface.

ขึ้นชื่อว่าเมืองเพชร ของกินทั้งควหาวน
ย่อมพร้อมสรรพ เรียกว่ามีให้เลือกกิน
เยอะเกินจนชวนให้ปวดหัวอยู่ไม่น้อย แคใน
ตำบลบ้านหม้อเองก็มีด้วยกันหลายร้าน แต่
ฉันขอเลือกร้านที่มีความเป็นบ้านหม้อจริงๆ
และมีรสชาติอร่อยถูกปากมานำเสนอ
ใครผ่านมาที่บ้านหม้อลองมาตามรอยกันดู...

ระโบทแกงใต้รสเด็ด

รัชณี วงษ์พัฒน์

เหมือนว่าร้านข้าวแกงปักษ์ใต้จะเป็นสินค้าส่งออกของภาคใต้ไม่ต่างจากข้าวเหนียวลัมตำของภาคอีสาน และที่ตำบลบ้านหม้อก็มีร้านระโนด ซึ่งเป็นร้านข้าวแกงปักษ์ใต้รสเด็ด

ร้านระโนดตั้งอยู่ที่บ้านโคกมะกรูด หมู่ที่ 5 จัดเป็นร้านยอดนิยมของคนอำเภอเมืองฉันทักทายกับ รัชณี วงษ์พัฒน์ เจ้าของร้านเรานั่งลงคุยกันที่โต๊ะหินหน้าร้าน เธอเล่าว่าพื้นเพของครอบครัวเป็นคนยะลา และบรรพบุรุษได้เปิดร้านขายอาหารในชื่อนี้ต่อมาในปี 2542 ลูกๆ ของรัชณีกำลังจะเข้าเรียนมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร สามปีซึ่งเป็นตำรวจตระเวนชายแดนเลยเห็นว่าควรย้ายไปตั้งรกรากที่ภาคกลางแทน

“แฟนมาลารวมในจังหวัดต่างๆ แล้วสรุปว่าที่นี่ดีที่สุด อาหารการกินสมบูรณ์ พอย้ายมาช่วงแรกก็มีแต่คนบอกว่าไม่อร่อย เพราะเป็นอาหารใต้ และสมัยก่อนที่นี่เป็นป่า ไม่มีร้านอาหารเลย แต่สุดท้ายอย่างที่เห็น ที่อยู่ได้ขายได้”

เคล็ดลับความสำเร็จของร้านนี้อยู่ที่ความใส่ใจ ผักสดที่นี้ล้างด้วยโซเดียมคาร์บอเนต

เพื่อชะล้างสารตกค้างต่างๆ วัตถุดิบทั้งหมดต้องสด และผ่านการล้างน้ำจนสะอาด

“ลูกค้าบอกว่ากินข้าวที่นี่เหมือนกินที่บ้าน” เจ้าของร้านกล่าวอย่างอารมณ์ดี

ร้านระโนดมีอาหารให้เลือก 20-30 อย่าง ไม่ว่าจะเป็น แกงส้ม แกงไตปลา คั่วกลิ้ง หมูหวาน ฯลฯ ขายในราคา 30 บาท สำหรับข้าวราดแกง 1 อย่าง และ 40 บาท สำหรับข้าวราดแกง 2 อย่าง ตกเป็นกับข้าวราคา 40 บาท และที่นี่ยังแถมผักสดแกล้มน้ำพริกกะปิ ลูกค้าคนไหนชอบสามารถเติมได้ไม่อั้น ซื้อมากกลับบ้านก็มีจัดใส่ถุงให้ นอกจากของคาวยังมีของหวาน เช่น กลิ้วยาเชื่อม ซึ่งเป็นของมีชื่อของที่ร้าน

“ลูกค้าชอบบอกว่าแม่ค้าที่นี่อ้อยาก็คดี เพราะส่วนตัวที่คิดว่าเรื่องนี้สำคัญมาก อย่าวางเวลาไปกินข้าวที่ไหน ถ้าแม่ค้าหน้าบึ้งถึงอาหารอร่อยก็กินข้าวไม่ลงนะ”

ร้านข้าวแกงระโนดแห่งนี้เปิดบริการตั้งแต่ 6 โมงเช้า ทนพระบิดนทบาท กระทั่งอาหารหมด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงบ่าย 2-3 โมง เปิดทุกวันเว้นวันอาทิตย์ ใครที่ผ่านมาอย่าลืมหวะเวียน รับประทานไม่ผิดหวัง...

ก๋วยเตี๋ยวเนื้อตาวี เจดีย์แดง

ภัทรณญา แจ่งฉายา

ฉันมาถึงร้านก๊วยเตี้ยวเก๋าแก้ว ซึ่งอยู่คู่บ้านไร่พะเนียด หมู่ที่ 2 มานานกว่าครึ่งศตวรรษ โดยร้านนี้ตั้งอยู่ข้างเจดีย์แดง สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองตำบลบ้านหม้อ

หญิงวัยกลางคนที่ออกมาต้อนรับฉันชื่อ ภัทรณญา แจ่งฉายา หรือ เจ๊ซิม เจ้าของร้านคนปัจจุบัน เธอว่าร้านนี้ดั้งเดิมเป็นของ ทวี สุขเสงี่ยม ผู้เป็นบิดา ซึ่งเปิดร้านมาตั้งแต่สมัยหนุ่มๆ ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่า ร้านตาวี ส่วนจุดเด่นของร้าน เจ๊ซิมหัวเราะอ่อนก่อนจะตอบว่า ไม่รู้เหมือนกัน เพราะที่นี่ใช้วิธีการทำก๊วยเตี้ยวธรรมดา ดัดความโบราณมาด้วยไม่ได้ใช้เครื่องตมยจีน เหมือนร้านอื่นๆ

“ฉันจะเลือกเนื้อกลมๆ เนื้อน่อง เอามาตุ๋น เพราะคนสมัยนี้เขาไม่กินเนื้อมัน เนื้อแดงล้วนกันแล้ว พอซื้อมาแล้วก็นำมาล้าง ต้ม ตุ่น เคล็ดลับคือต้มทิ้งไว้ค้างคืน พอเข้ามาค่อยนำมาลงหม้อตุ๋นอีกที”

ส่วนเมนูของร้านที่นี่ก็หลากหลาย ทั้งก๊วยเตี้ยวเนื้อ ก๊วยเตี้ยวหมู เครื่องในพร้อมทั้งตับ หัวใจ ผ้าชีร์ว เนื้อสด เนื้อเปื่อย ลูกชิ้น

น้ำซุปลีแบบน้ำตก น้ำแดง และครบทุกเส้นทั้ง ไวไว วุ้นเส้น บะหมี่ เส้นเล็ก เส้นหมี่ เส้นใหญ่ กระทั่งเกาเหลา และลวกจิ้ม

เจ๊ซิมรุ่นสองขายก๊วยเตี้ยวในราคา ย่อมเยา เริ่มต้น 30 บาท พิเศษ 40 บาท แต่ถ้าเป็นเกาเหลาและลวกจิ้ม หากเป็นหมูขาย 50 บาท ส่วนเนื้อวัวขายอยู่ที่ 55 บาท กินก๊วยเตี้ยวร้อนๆ ก็ต้องสั่งน้ำ ที่มีชาดำเย็น โอเลี้ยง เก๊กฮวย กระจับปี่ อัญชัน

ปัจจุบันก๊วยเตี้ยวเนื้อตาวี เจดีย์แดง เปิดบริการทุกวัน ตั้งแต่ 9 โมงเช้า ปิด 4 โมงเย็น ยกเว้นวันใดที่เจ๊ซิมติดธุระก็จะติดป้ายแจ้งไว้ก่อน

“ฉันว่าสงสัยเขาติดใจคนกัน เจ้าของร้านน่ารัก (หัวเราะ) จริงๆ เขาติดชื่อร้าน บางคนกินกันมาตั้งแต่ยุคปู่ตายาย จนรุ่นลูกรุ่นหลาน” เจ้าของร้านกล่าวทิ้งท้าย

ฉันลองสั่งมาชิมหนึ่งชาม หลังจากวางอาวุธทั้งตะเกียบและช้อนแล้ว ฉันว่าจุดเด่นอยู่ที่น้ำซุปลีเข้มข้น เนื้อตุ๋นที่นุ่ม รสชาติเค็มกำลังดี และเนื้อสดที่ลวกได้ที่...

ก๋วยเตี๋ยวแม่ตุ่ม

เจเลียว-วีรา ชุ่มจิตต์

หญิงมุกบอกกับฉันว่าถ้าจะกินร้าน
ก้วยเตี่ยวแม่ตุ่มต้องมาตั้งแต่เนิ่นๆ มาเที่ยง
ไม่ได้กิน เธอจึงให้เพื่อนที่สำนักงานมาจองคิว
ไว้ให้ก่อน แต่ถึงกระนั้นก็ต้องรออยู่ดี เพราะ
ใครๆ ต่างก็รู้ว่าต้องมาเร็ว

แม้จะต้องรอนาน แต่ก็คุ้มค่า โดยร้านนี้
ตั้งอยู่ที่บ้านเหมืองทะโมน หมู่ที่ 3 เป็นร้าน
เก่าแก่ประจำตำบล มี เจเลียว-วีรา ชุ่มจิตต์
คู่สามีภรรยาที่ขายก้วยเตี่ยวมานานกว่า 40 ปี

ลุงเจเลียวเล่าว่า ร้านนี้เปิดตั้งแต่ปี 2513
โดยช่วงนั้นภรรยาอยากใช้เวลาว่างให้เกิด
ประโยชน์และสร้างรายได้เล็กๆ น้อยๆ ให้
ครอบครัว จึงใช้พื้นที่หน้าบ้านเป็นร้าน
ก้วยเตี่ยว เวลานั้นขายเพียงชามละ 50
สตางค์ และค่อยขยับราคาขึ้นตามกาล
เวลาจนปัจจุบันยังคงราคามิตรภาพที่ชามละ

20 บาท และพิเศษ 30 บาท

จุดเด่นของร้านแห่งนี้ คือความเป็น
ก้วยเตี่ยวโบราณ เน้นความอร่อย สด สะอาด
พิถีพิถันในทุกขั้นตอนการผลิต ใช้หมูชะม
ซึ่งปัจจุบันหาकिनยาก ส่วนน้ำซุบเป็นน้ำต้ม
กระดูกหมูเคี่ยวตั้งแต่ตี 4 พริกคั่วเองโฮลเอง
หมด รับประทานความกลมกล่อมร้อยเปอร์เซ็นต์
โดยเมนูที่ผู้คนนิยม คือก้วยเตี่ยวเย็นตาโฟ
ก้วยเตี่ยวต้มยำ แยกไปใครมาเป็นสั่งไม่น้อย
กว่า 2 ชาม นอกจากนี้ใครอยากกินของหวาน
ที่นี่ก็มีจ้ำบ๊ะหรือน้ำแข็งใสใส่นมไว้บริการ

ปัจจุบันก้วยเตี่ยวแม่ตุ่ม เปิดบริการตั้งแต่
8 โมงครึ่ง พอถึงช่วงบ่ายโมงครึ่งก็หมดเกลี้ยง
แล้ว เพราะฉะนั้นใครจะสั่งจองไว้ก่อนก็ได้
รับประกันว่าไม่เสียใจ...

ร้านครัวบ้านหม้อ

พรณี ม่วงงาม

คงไม่ผิดหากจะบอกว่าที่ร้านครัวบ้านหม้อ เป็นร้านอาหารตามสั่งที่มีเมนูหลากหลายมากที่สุดแห่งหนึ่ง มีทั้งแบบอาหารจานเดียวและกับข้าว สามารถเป็นร้านรับแขกได้ไม่อายใคร ฉันทได้รับการแนะนำให้รู้จัก **พรณี ม่วงงาม** หรือ **ป้าอืด** ผู้เป็นเจ้าของร้าน

ป้าอืดเล่าว่าร้านครัวบ้านหม้อตั้งขึ้นเมื่อปี 2551 โดยแต่เดิมป้าอืดเคยมีร้านอาหารตามสั่งอยู่ริมถนนใหญ่ แต่ด้วยความเป็นห่วงมารดาที่ต้องอยู่บ้านลำพังจึงตัดสินใจปิดร้านเพื่อมาดูแลแม่เต็มตัว แต่ระหว่างนั้นก็ยังรับทำอาหารส่งให้ขาประจำที่ติดใจในฝีมือบ้างประปราย

หลังจากปิดร้านมาได้ 7 ปีเต็ม ป้าอืดเริ่มรู้สึกเบื่อ อยากหาอะไรทำยามว่างบ้าง จึงคิดกลับมาเปิดร้านอีกรอบ แต่ว่าคราวนี้ตั้งใจจะเปิดอยู่ในเขตครัวบ้านของตัวเอง ประจวบกับได้พบกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ เลยขอคำปรึกษา ซึ่งนายกฯ ก็สนับสนุนเต็มที่ แถมยังทำป้ายร้านให้อีกต่างหาก

“ตอนนั้นก็เปิดเป็นร้านเล็กๆ ตั้งใจว่าจะทำแค่ 10-20 จานต่อวันเท่านั้นเอง แต่พอ

เปิดจริงนายนกฯ ไปเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมารับประทาน แนะนำใครต่อใคร จนเริ่มใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ อย่างทุกวันนี้”

ส่วนเมนูอาหารที่เรียกว่าใครมาต้องสั่งอันดับ 1 คือทอดมันหมู ส่วนเมนูยอดฮิตอื่นๆ ก็มีไข่ตุ๋น ปลาตุ๋นผัดฉา แกงป่าไก่บ้าน แกงป่าปลาเห็ดโคน ผัดเต้าหู้ยี้ หมูกรอบจิ้มเปรี้ยว ฯลฯ ซึ่งหลายเมนูเป็นเมนูที่ป้าอืดทำกินในครอบครัวมานานแล้ว

“เคล็ดลับของที่นี่คือการซื้อของไปไม่ซื้ออะไรส่งๆ เวลาไปซื้อจะเลือกด้วยตัวเอง ไม่สั่งร้านมาส่ง ทุกวันป้าจะออกไปจ่ายตลาด ตั้งแต่ตี 5 เลือกของดีของสด อยากรุงก็ต้องกุงทะเล กุงเลี้ยงไม่เอา เพราะยาเยอะกินแล้วไม่อร่อย”

ร้านป้าอืดเปิดทุกวัน ยกเว้นวันจันทร์ ตั้งแต่ 8 โมงเช้า ถึง 2 ทุ่ม ส่วนลูกค้ามีทั้งในและนอกตำบล บางคนเห็นป้ายก็เลยวิ่งรถเข้ามา ซึ่งถ้ามาครั้งหนึ่งแล้วก็มักต้องกลับมาอยู่เรื่อย

หญิงมุกสั่งอาหารมาหลายจาน เมนูแนะนำของร้าน หรือของหญิงมุก ก็ไม่ทราบได้...

พักผ่อนหย่อนกาย

Homestay

ระยะหลังมานี้ ตำบลบ้านหม้อมีรีสอร์ทเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง โดยเฉพาะโซนริมแม่น้ำ ถือเป็นช่องทางหลักหากแวะมาเที่ยวเมืองเพชร แต่ถึงอย่างนั้น ฉันก็อยากลองเล่นที่พักทางเลือก ซึ่งเป็นโฮมสเตย์ของชาวบ้านในตำบลนี้แหละ บางหลังแทบไม่ได้ด้อยไปกว่ารีสอร์ทเลย ทั้งการบริการและวิวทิวทัศน์...

โฮมสเตย์คุณยาย

กึ่ง ม่วงไทย

ฉันมาโฮมสเตย์คุณยาย ทั้งหญิงมุกทั้งวิลาวัลย์ต่างเรียกติดปาก เพราะ กึ่ง ม่วงไทย เป็นสตรีสูงวัยมากแล้ว โบทะเบียนราชธวัชแจ้งว่าเธอเกิดตั้งแต่ปี 2471 แต่กระนั้นคุณยายกึ่งยังคงแข็งแรง พูดคุยเสียงดังฟังชัด คุณยายกึ่งอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง เนื่องจากลูกหลานแยกย้ายไปสร้างบ้านเรือนของตัวเองในละแวกใกล้ๆ และบางส่วนก็มีงานประจำอยู่ที่กรุงเทพฯ แต่ทุกคนก็สลับเปลี่ยนหมุนเวียนมาปรนนิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเรื่องการทำความสะอาด และกรการจัดหาสำหรับอาหารไว้คอยบริการ

บ้านหลังนี้แต่เดิมเป็นบ้านไม้ทั้งหลังสร้างไว้ตั้งแต่วัยพ่อของยายกึ่ง โดยในช่วงปี 2554 ลูกสาวคนโตของคุณยายกึ่งต่อเติมปลูกระเบียง เสริมเสา ทำพื้นที่สวน จนกลายเป็นบ้านหลังงามอย่างเช่นทุกวันนี้

“เมื่อก่อนเป็นเรือนไทยฝากระดานนี้แหละ ยายเกิดที่บ้านนี้ ตอนนี้ยกบ้านให้ลูกสาวแล้ว เขาก็ทำให้ยายใหม่” ยายกึ่งเล่าพลางเคี้ยวหมากไป

ชั้นบนของบ้านยังคงโครงสร้างเดิม เป็นพื้นไม้

โล่ง สามารถนอนเล่นเอกเซนก ตอนกลางวันอบอ้าว แต่กลางคืนเย็นสบาย ส่วนชั้นล่างลูกสาวของคุณยายกึ่งกันเป็นห้องพักไว้ 2 ห้อง ติดแอร์ไว้พร้อม ตรงโถงกลางเป็นลานใช้ทำกิจกรรมสารพัด ตั้งแต่ดูโทรทัศน์ นั่งกินข้าว ห้องน้ำ 2 ห้อง อยู่ใกล้กัน ที่สำคัญหลังบ้านของยายกึ่งยังติดกับแม่น้ำเพชรบุรีด้วย ยายเข้าสามารถนั่งเล่น และตอนนี้ลูกสาวของยายกึ่งกำลังทำศาลาริมน้ำไว้พักผ่อน

“ช่วงที่ผ่านมา อบต.บ้านหม้อไม่มีแขกห้องนอนเลยปิดไว้ แต่เห็นว่กำลังจะมีมาใหม่ ยายจะให้หลานมาทำความสะอาดไว้ให้ห้องหนึ่งนอนได้ 2 คน ถ้าไม่พอก็นอนข้างบนเดี่ยวเอาฟูกเอาที่นอนมาปูให้ ขอให้มาเถေးยายชอบ”

ยายกึ่งดูแลแขกที่มาพักเหมือนลูกเหมือนหลาน อาหารการกินไม่ต้องห่วง แม้จะไม่ได้ทำเอง แต่สั่งที่อยากกินได้

ฉันสังเกตว่า คุณยายกึ่งสุขใจที่มีคนมาเยี่ยมเยียน พร้อมทั้งกำกับหญิงมุกเป็นนักหนาอย่าลืมพาแขกมาพักไว้ว...

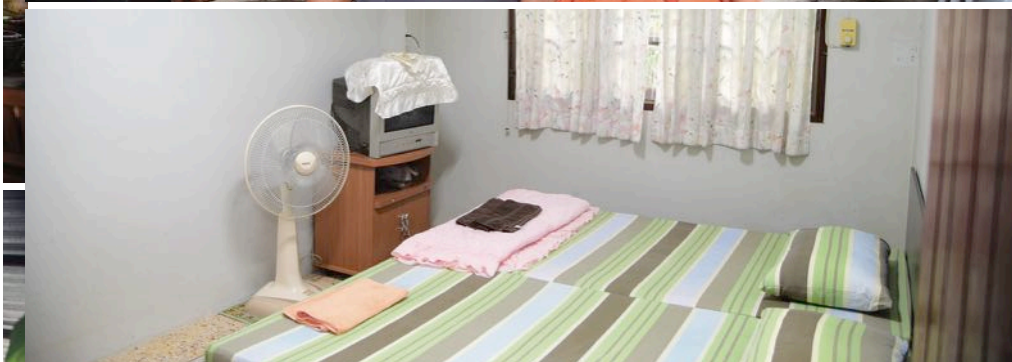
โฮมสเตย์ป่าอืด

พรณี ม่วงงาม และบุญนำ อรมัย

ที่ครัวบ้านหม้อ หมู่ที่ 3 นอกจากเป็นร้านอาหารแล้ว ในบ้านหลังใหญ่ของ 2 พี่น้อง **พรณี ม่วงงาม และบุญนำ อรมัย** ยังเปิดเป็นโฮมสเตย์รับแขกขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อด้วย

ป่าพรณีเล่าให้ฟังว่า บ้านหลังนี้สร้างมาตั้งแต่ปี 2539 โดยทำโฮมสเตย์เพราะบ้านมีที่ว่าง อย่างบ้านของเธอมือที่ว่าง 1 ห้อง ขณะที่หลังของน้องสาวมีว่างถึง 3 ห้องนอน เพราะฉะนั้นพอ อด.บ้านหม้อเปิดรับสมัครบ้านพัก จึงตัดสินใจเข้าร่วมทันที

ที่นี่เลี้ยงดูปลูกเลี้ยงเหมือนญาติสนิทมิตรสหาย พร้อมสรรพทั้งทีนสะอาด อาหารเช้าตื่นมามีเสิร์ฟทั้งกาแฟ ปาท่องโก๋ ส่วนเมนูอาหารนี่ยิ่งกว่าหาห้วง เพราะเจ้าบ้านเปิดร้านอาหารในครัวเดียวกัน ส่วนใหญ่ตามใจเจ้าของบ้าน เลี้ยงอาหารเช้า 3 อย่างเย็นพื้นแต่ละวันไม่ซ้ำกัน และไม่เลี้ยงข้าวต้ม เพราะจากการพูดคุยส่วนใหญ่ไม่ค่อยชอบ

“คนที่มาบอกว่าที่นี่อาหารอร่อย ที่พักสบาย ไม่รู้จักหรือเปล่านะ แต่เห็นเขาว่าอย่างนั้น” ป้าอีดกกล่าวทั้งทำยพร้อมเสียงหัวเราะ...

เที่ยวชมยามเย็น

Sightseeing

ตำบลบ้านหม้ออยู่ใกล้อำเภอเมืองขนาดนี้
ที่เที่ยวย่างเขาวังใกล้แค่เอื้อม เชื่อว่าใคร
ผ่านมาคงแวะอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงขอหยิบยกที่เที่ยว
ในตำบลดีกว่า ถ้าไม่นับแหล่งของฝากที่ฉัน
แนะนำร้านขนมต่างๆ ไปแล้ว ก็เหลืออีก
2 แห่ง ถือเป็นการส่งท้าย...

ชิม ชีป แชะ ที่ตลาดชุมชนลานครัวบ้านหม้อ

ทุกเย็นย่านวันพุธ ชาวบ้านหม้อจะมาเดินทอดน่องบริเวณหน้าวัดประดิษฐาราม ซึ่งมีรั้วอยู่ติดกับสำนักงาน อบต.บ้านหม้อ โดยคนที่นี่เรียกชื่อว่าตลาดชุมชนลานครัวบ้านหม้อ เป็นแหล่งรวมทั้งอาหารสด อาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูป และข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

หญิงมุก และวิลาวัลย์ ผู้นำทางของฉัน เล่าให้ฟังว่า ตลาดแห่งนี้เป็นแนวคิดของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ ที่อยากจะมีพื้นที่ให้ประชาชนได้นำสินค้าที่ผลิตเองมาจัดจำหน่ายให้แก่คนในชุมชน รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปลอดสารพิษ โดยเปิดตัวเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2559 เริ่มแรกใช้พื้นที่บริเวณศาลาเหมืองทะเลมน และจัดทุกวันพุธแรกของเดือน

“กศน. มักเข้ามาฝึกอาชีพให้กลุ่มสตรี ก็เลยมีชาวบ้านกลุ่มใหม่ที่เริ่มทำขนมเป็น เริ่มถักกระเป๋าก็ได้ แต่ปัญหาคือไม่รู้จะไปขายที่ไหน เลยเกิดการคุยกันในกลุ่มเพื่อหาตลาด

หลังจากไปปรึกษานายกฯ จึงเกิดความคิดทำตลาดชุมชน ประสานกับที่นายกฯ มีแนวคิดอยากให้มีอาหารปลอดภัยในพื้นที่ ด้วยเห็นว่าพื้นที่เกษตรในตำบลบ้านหม้อเริ่มลดลง คนที่ทำอยู่จะได้มีที่ขาย และยังไปเชิญคนที่อื่นมาขายด้วย ตรงนี้ไม่ถือเป็นการตัดราคากันเพราะของเราไม่ได้มีเยอะ” หญิงมุกเล่า

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คนจดจำ จึงมีการคิดสโลแกน “ชิม ช้อป แชะ” ขึ้นมา เพื่อชักชวนคนรุ่นใหม่ฯ ให้เข้ามาเลือกซื้ออาหาร และถ่ายภาพเพื่อเผยแพร่ลงในโซเชียลมีเดีย รวมทั้งมีการจัดโปรโมชั่น เช่น ซื้อไข่ไก่ 1 โหล แถมเพิ่มอีก 3 ฟอง ซื้อข้าวสาร แถมน้ำปลา

ทว่าเนื่องจากพื้นที่ศาลาเหมืองทะเลโมนค่อนข้างคับแคบ และไม่สะดวกต่อการสัญจร จึงมีการโยกย้ายตลาดมาอยู่บริเวณหน้าวัดประดิษฐ์วราราม ในเดือนมีนาคม 2559 เนื่องจากพื้นที่ตรงนี้มีผู้ค้าเดิมอยู่แล้ว โดยให้ร้านตั้งแผงยาวไปจนถึงที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ โดยช่วงแรกยัง

ขายเฉพาะวันพุธแรกเท่านั้น แต่เนื่องจากประชาชนตอบรับดี จึงปรับเป็นทุกวันพุธ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2559

“เราจะจัดให้คนในตลาดก่อน แบ่งเป็นโซน เช่น โซนอาหาร โซนเสื้อผ้า โซนข้าวของเครื่องใช้ ปัจจุบันมีร้านอยู่ประมาณ 20-30 ร้าน ส่วนเรื่องค่าที่ สมัยก่อนช่วงที่จัดบริเวณศาลาเหมืองทะเลโมน เราไม่คิด แต่พอเราจัดทุกวันพุธ ก็เริ่มดูแลไม่ไหว เลยเก็บสัปดาห์ละ 20 บาท เป็นค่าธรรมเนียมวันที่ฝนตก แดดแรง ค่าเก็บขยะ ค่าไฟ” หญิงมุกกล่าวต่อ

จากการถือกำเนิดของตลาดชุมชนลานครัวบ้านหม้อ ทำให้ผู้คนในละแวกนั้น มีพื้นที่ในการนำสินค้ามาจำหน่าย ถือเป็นการสร้างรายได้เล็กๆ น้อยๆ แก่ครอบครัว และยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชนในชุมชนอีกด้วย

ฉันเองมาบ้านหม้อในช่วงกลางสัปดาห์ ก็มีโอกาสดูเห็นตลาดแห่งนี้ และไม่ลืมสโลแกนของตลาด ทั้งชิม ทั้งช้อป และแชะ...

เจดีย์แดง

หลังเดินเที่ยวตลาด ฉันก็มาที่เจดีย์แดง โดยตั้งอยู่ที่บ้านไร่พะเนียด หมู่ที่ 2 ว่ากันว่าเจดีย์โบราณนี้สร้างขึ้นมาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือพระเจ้าเสือ ในคราวที่เสด็จพระราชดำเนินมาล้อมช้างป่าที่เพชรบุรี เมื่อปี 2245 ซึ่งสอดคล้องกับพงศาวดารที่ว่าด้วยกรุงศรีอยุธยา แม้ไม่ระบุถึงเหตุการณ์การสร้างเจดีย์ แต่จากชื่อหมู่บ้านก็สะท้อนว่าครั้งหนึ่งบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งเพนียดคล้องช้างมาก่อน

จุดเด่นของเจดีย์นี้คือก่อด้วยอิฐแดง เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมุมไม้ยี่สิบ ฐานสิงห์ มีทางเดินก่อด้วยอิฐรอบองค์เจดีย์ ส่วนฐานมีขนาดกว้าง 17x17 เมตร สูงประมาณ 20 เมตร ฐานชั้นแรกเป็นชุดฐานเชิงซ้อนกันสี่ชั้น เหนือชุดฐานเชิงเป็นฐานสิงห์ ถัดขึ้นไปเป็นฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ยี่สิบ ก่อขึ้นไปตรงๆ รองรับเรือนธาตุรูปแปดเหลี่ยม มีซุ้มประดับที่ผนังด้านนอกทั้ง 8 ด้าน ส่วนบนสุดของผนังตัดเรียบเสมอกัน แต่เหมือนยังไม่แล้วเสร็จดี พื้นที่ภายในเรือนธาตุเป็นห้องแปดเหลี่ยม มีประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออก ทว่ากลับไม่มีร่องรอยการทำบันไดทางขึ้น

ปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเจดีย์แดงเป็นโบราณสถานของชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2481 โดยที่ผ่านมามีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาทัศนศึกษาอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านหม้อทุกคน และนี่ก็คือบ้านหม้อที่ฉันได้รู้จักมา อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์นัก แต่อย่างน้อยก็น่าจะพอกระตุ้นให้ใครต่อใครได้ลองมาเสาะหาประสบการณ์ของตัวเอง...

